

**UCHWAŁA NR VIII/70/2024
RADY MIEJSKIEJ W STRZELNIE**

z dnia 28 listopada 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024 – 2027”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024r. poz. 1465 i 1572) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024r. poz. 1272), po uzyskaniu pozytywnej opinii Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

**Rada Miejska w Strzelnie
uchwała, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024 – 2027”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Strzelna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodnicząca Rady
Miejskiej

Emilia Walkowiak

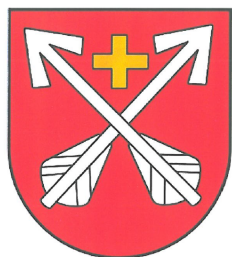
Załącznik do uchwały Nr VIII/70/2024
RADY MIEJSKIEJ W STRZELNIE
z dnia 28 listopada 2024 r.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Strzelno 2024

Zamawiający:

Gmina Strzelno
ul. Dr J. Cieślewicza 2
88-320 Strzelno

Wykonawca:

Westmor Consulting Urszula Wódkowska
Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek
Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Zespół autorów pod kierownictwem
Karoliny Drzewieckiej – Kierownika Projektu:
Joanna Kaszubska – Konsultant
Mateusz Grzelak – Analityk

Spis treści

Spis treści	
1. Wstęp.....	
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami.....	
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	
4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy.....	
5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy.....	
5.2.2. Krajobraz kulturowy.....	
5.2.3. Zabytki nieruchome.....	
5.2.4. Zabytki ruchome.....	
5.2.5. Zabytki archeologiczne.....	
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne.....	
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	
5.4.1 Stan zachowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków.....	
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy.....	
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń.....	
7. Założenia programowe.....	
7.1. Priorytet programu opieki nad zabytkami.....	
7.2. Zadania programu opieki.....	
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	
11. Załączniki.....	
Spis tabel i rysunków.....	
Spis załączników.....	

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Na dorobek ten składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak również wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne ludzkości, m.in. w zakresie nauki, sztuki, architektury czy techniki. Elementem dziedzictwa kulturowego są zabytki, w tym: zabytki ruchome, zabytki nieruchome oraz zabytki archeologiczne. Są one nie tylko cennym źródłem informacji nt. życia naszych przodków, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego, bowiem bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi istotną dla rozwoju lokalnych samorządów atrakcję turystyczną. Dziedzictwo kulturowe jest zatem fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania tego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty w formie uchwały program stanowi element polityki samorządowej i służy podejmowaniu działań w zakresie inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także promowania dziedzictwa kulturowego. Powinien być narzędziem mającym na celu eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, jak również wykorzystanie dorobku kulturowego na cele społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Głównym odbiorcą programu jest lokalna społeczność, w tym właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, ale także wszyscy mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy poprzez swoją działalność, wpływają na zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego danego obszaru.

Celem opracowania **Programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027** jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy Strzelno. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków oraz zwiększenie dostępności dla mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy Strzelno, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i opracowania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy, zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. W myśl art. 87 ustawy, programy opieki nad zabytkami opracowywane są na 4 lata i mają na celu w szczególności:

1. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
2. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
3. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
4. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
Gmina Strzelno posiada Gminną Ewidencję Zabytków przyjętą zarządzeniem nr 0050/61/2023 Burmistrza Strzelna z dnia 8 sierpnia 2023 r.

W poprzednich latach Gmina Strzelno nie posiadała obowiązującego Programu opieki nad zabytkami. Opiekę nad zabytkami realizowała przede wszystkim w formie działań z zakresu utrzymania i eksploatacji obiektów zabytkowych i kulturowych oraz popularyzacji wiedzy, edukacji, historii i dziedzictwa kulturowego najbliższego regionu wśród mieszkańców i turystów.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5 Konstytucji RP brzmi: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”*. Zaś w art. 6 ust. 1 Konstytucji RP czytamy: *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. Natomiast art. 86 Konstytucji RP wskazuje, że *„każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”*.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest wspomniana ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840 ze zm.). Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi. Zgodnie z art. 3 ww. ustawy zabytek to *„nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*. Zabytki dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2024 poz. 609).

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2023 poz. 977 ze zm.),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2024 poz. 725),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2024 poz. 54),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336, ze zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2023 poz. 344, ze zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2024 poz. 87),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2023 poz. 571).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2022 poz. 385),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2022 poz. 2393).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020 poz. 164, ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023 – 2026

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023 – 2026 przyjęty został uchwałą Rady Ministrów nr 242 z dnia 8 grudnia 2023 r.

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Dokument jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Najważniejszymi celami programu są:

- Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:
 - model i system wartościowania zabytków;

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

- plany zarządzania dla pomników historii;
 - wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
 - system bezpieczeństwa zabytków;
 - projektowanie konserwatorskie.
- Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:
- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
 - opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.
- Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:
- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
 - digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
 - rozwój portalu zabytek.pl.
- Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:
- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
 - kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
 - wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.
- Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:
- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
 - warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
 - wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
 - inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Cele Gminy Strzelno w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym.

Strategia rozwoju kapitału społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Dokument został przyjęty uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030"

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja celu głównego będzie odbywała się poprzez następujące cele szczegółowe oraz priorytety:

Cel szczegółowy 1 – Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne.

- Priorytet 1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami,
- Priorytet 1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

Cel szczegółowy 2 – Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich.

- Priorytet 2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze,
- Priorytet 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury.
- Priorytet 2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.
- Priorytet 2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.
- Priorytet 2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

Cel szczegółowy 3 – Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne.

- Priorytet 3.1. Wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju,
- Priorytet 3.2. Rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych,
- Priorytet 3.3. Wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Założenia Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 wpisują się w cele i założenia przyjęte w powyższym Programie, głównie poprzez realizację celu szczegółowego 2, odnoszącego się do wzmocnieniu roli kultury.

4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+

Strategia przyjęta została uchwałą nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.

Celem nadrzędnym Strategii jest „Jakość życia typowa dla wysokorozwiniętych regionów europejskich”.

Powyższy cel zamierza się osiągnąć poprzez koncentrację działań w czterech obszarach tematycznych rozwoju oraz realizacji celów określonych w ich ramach.

- Obszar Społeczeństwo:
 - Cel 1. Skuteczna edukacja,

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

- Cel 2. Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo.

— Obszar Gospodarka:

- Cel 3. Konkurencyjna gospodarka.

— Obszar Przestrzeń:

- Cel 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko,

— Obszar Spójność:

- Cel 5. Spójne i bezpieczne województwo.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 wpisuje się w obszar Przestrzeń, w cel 4. Dostępna przestrzeń i czyste środowisko, którego jedynym z celów operacyjnych jest Przestrzeń kulturowa. Zakłada on ochronę, zachowanie, odnowę, wzmacnianie i promocję dziedzictwa kulturowego województwa oraz adaptację obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów publicznych i komercyjnych. Dodatkowo wśród kluczowych projektów województwa wskazano na wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego, w tym wsparcie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych prowadzonych przy obiektach zabytkowych. Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego województwa kujawsko-pomorskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Obecnie obowiązującym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest ten przyjęty uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. Dokument określa cele i kierunki rozwoju regionu, wskazuje szczegółowe zasady organizacji przestrzennej województwa oraz formułuje kierunki polityki przestrzennej. Stanowi element systemu planowania przestrzennego i pełni w nim funkcję koordynacyjną między planowaniem krajowym a planowaniem lokalnym.

Celem głównym zagospodarowania przestrzennego województwa jest „Zbudowanie struktur funkcjonalno–przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”.

1. Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym,
2. Przyspieszenie rozwoju największych miast regionu jako aktywnych biegunów wzrostu, stymulujących wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich w ich otoczeniu,

3. Modernizacja struktury przestrzenno-funkcjonalnej regionu osiągnięta w następstwie rozwoju miast średnich (Włocławek, Grudziądz, Inowrocław), a także pozostałych miast powiatowych, jako węzłów systemów transportowych i teleinformacyjnych oraz obszarów z unikatowymi walorami środowiska przyrodniczego i predyspozycjami do użytkowania rekreacyjnego.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 wpisuje się w cel. 1. Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym. Zapisy zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego odnoszące się do opieki nad zabytkami zostały uwzględnione przy sporządzaniu Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024

Program przyjęty został uchwałą nr XXXI/451/21 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.

W programie określono następujące cele główne i operacyjne oraz kierunki działań:

- Cel główny: Zdrowe, aktywne i zamożne społeczeństwo:
 - Cel operacyjny 1. Kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe:
 - 1.1. Kierunek działań: Popularyzacja wiedzy o znaczeniu i konieczności ochrony,
 - 1.2. Kierunek działań: Edukacja,
 - 1.3. Kierunek działań: Promocja,
 - 1.4. Kierunek działań: Dokumentacja i popularyzacja.
- Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko:
 - Cel operacyjny 2. Przestrzeń kulturowa:
 - 1.1. Kierunek działań: Ochrona,
 - 1.2. Kierunek działań: Prace konserwatorskie i restauratorskie,
 - 1.3. Kierunek działań: Dokumentacja i badania.

Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości i przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie, jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbane, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 społeczno-gospodarczego regionu, podnosi jego walory i wzmacnia jego pozycję. Działania zawarte w Programie Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 są spójne z kierunkami działań zawartymi w wojewódzkim Programie opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026

Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026 przyjęty został uchwałą nr LVII/368/23 Rady Powiatu Mogileńskiego z dnia 29 września 2023 r.

Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026 stanowi dokument uwzględniający zadania w zakresie dziedzictwa kulturowego małej ojczyzny, skierowany jest na budowanie świadomości wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni, wzmacniania poczucia tożsamości poprzez wspólną dbałość o zachowanie wartości kulturowych.

Głównym celem realizacji Programu opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026 jest ochrona dziedzictwa kulturowego, poprawa stanu zachowania zabytków znajdujących się na terenie powiatu, eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego powiatu, także wykorzystanie zabytków na potrzeby podejmowanych działań zwiększających ich atrakcyjność oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających opiece nad zabytkami na terenie powiatu.

Cel główny realizowany będzie poprzez następujące cele strategiczne:

- ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego powiatu,
- rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego powiatu,
- wyeksponowanie walorów dziedzictwa kulturowego powiatu.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno jest spójny z Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego. Oba dokumenty dążą do ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez podejmowanie działań mających na celu zachowanie, konserwację i przywrócenie dawnej świetności historycznych miejsc oraz obiektów. Ich zgodność wynika z troski o zachowanie i pielęgnowanie bogactwa kulturowego dla dobra społeczeństwa i przyszłych pokoleń.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelno

Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzelno przyjęto uchwałą nr XXII/178/2020 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 21 maja 2020 r.

Podstawowym celem sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gmin, w tym miejscowych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Z zapisów zawartych w wyżej wymienionym Studium wynika, że dla Gminy Strzelno dziedzictwo kulturowe oraz zabytki stanowią ważną część układu funkcjonalno-przestrzennego terenu. W dokumencie wskazano zabytki na terenie gminy oraz zasady ich ochrony. Podstawowym warunkiem rozwoju zagospodarowania, wynikającym z wartości kulturowych, jest stała weryfikacja stanu zabytków na obszarze gminy i podjęcie decyzji dotyczących ich ochrony, co jest niezbędne dla uporządkowania istniejącego zagospodarowania i podniesienia poziomu estetycznego wizerunku Gminy.

Na terenie gminy wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

— Strefa „A” – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszary szczególnie wartościowe, do bezwzględnego zachowania.

Wytyczne konserwatorskie dla strefy „A”:

1. zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych zabudowy kształtujących sylwetę zespołu miejskiego,
2. zachowanie rozplanowania ulic i placów z zachowaniem ich szerokości, przekroju, nawierzchni z utrzymaniem historycznych linii zabudowy oraz wysokości i proporcji budynków, geometrii dachów, materiałów wykończeniowych,
3. zachowanie historycznego podziału działek lub nawiązanie do dawnych podziałów,
4. zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja i rewaloryzacja,
5. zachowanie, konserwacja i rewaloryzacja historycznej zieleni,
6. dostosowanie nowej zabudowy do historycznej, nawiązaniem form współczesnych do lokalnej, wartościowej tradycji architektonicznej,
7. dążenie do likwidacji obiektów dysharmonizujących.

Na obszarze strefy „A” wymagane jest:

- a) uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej, podziałów geodezyjnych, zmian sposobu użytkowania, prac ziemnych, remontów, modernizacji, adaptacji, uzupełnień zabudowy, zdobienia brył architektonicznych, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania elementów reklamy wizualnej,
- b) prowadzenie - na koszt inwestora, badań archeologicznych wyprzedzających wszelką działalność budowlaną;

W ramach strefy „A” konserwator zabytków może warunkować swoją akceptację wymogiem wykonania dodatkowych badań, dokumentacji, analiz itp. Na koszt inwestora.

— Strefa „B” – strefa ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 kulturowych oraz charakteru w skali nowej zabudowy. Strefa „B” jest równoznaczna ze strefą „OW” - obserwacji archeologicznej.

Wytyczne konserwatorskie dla strefy „B”:

1. zachowanie historycznego układu ulic, linii zabudowy, proporcji i wysokości zabudowy,
2. zachowanie historycznego podziału działek,
3. zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja i rewaloryzacja,
4. zachowanie, konserwacja i rewaloryzacja historycznej zieleni, parków i cmentarzy,
5. dostosowanie nowej zabudowy do historycznej,
6. usuwanie obiektów dysharmonizujących.

Na obszarze strefy „B” wymagane jest:

Uzgodnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania obiektów zabytkowych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzenia nowych inwestycji, prac ziemnych.

- Strefa „E” – obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołu zabytkowego, głównie wyznacza tereny wyłączone spod zabudowy lub określa jej nieprzekraczalne gabaryty.

Wytyczne konserwatorskie dla strefy „E”:

1. zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
2. ochrona przed powstaniem dominant widokowych, jak budowle wielokondygnacyjne, czy wielkoformatowe tablice reklamowe,
3. zachowanie historycznych relacji przestrzennych,
4. ustalenie nieprzekraczalnych gabarytów i wysokości zabudowy nowowprowadzanej.

Na obszarze strefy „ E” wymagane jest:

Wprowadzenie nowych inwestycji o uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- Strefa „W” - strefa ochrony archeologicznej obejmująca obszary występowania stanowisk archeologicznych rozpoznanych i potencjalnych.

Wytyczne konserwatorskie dla strefy „W”:

Na obszarze strefy dopuszcza się działalność inwestycyjną pod warunkiem przeprowadzenia wyprzedzających badań archeologicznych na koszt inwestora.

Na obszarze strefy „W” wymagane jest:

1. Wszelkie prace ziemne prowadzone w granicach strefy wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

2. Szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostaje na etapie uzgodnienia projektu budowlanego i wydania decyzji.

3. Egzemplarz dokumentacji badań archeologicznych podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Zgodnie z obowiązującymi ogólnie przepisami prawa wymaga się, aby każdy, kto:

- a) przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta gminy,
- b) w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany: wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, następnie zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia, oraz niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, Burmistrza, a kontynuować prace zgodnie z uzyskaną decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Strzelno uwzględniono ustalenia wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Strzelno.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Ocenia się, że zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, są wystarczające i umożliwiają ochronę zabytków w dostateczny sposób.

Zapisy prawa miejscowego dotyczą m.in. przekształceń i rozwoju przestrzennego, wprowadzają zapisy dotyczące nowo powstającej zabudowy opartej na kontynuacji form przestrzennych i architektonicznych w zgodzie z już istniejącą zabudową poprzez m.in. wielkość i sposób zagospodarowania parceli, rodzaj, kształt i proporcje budynków czy detali architektonicznych. Spowoduje to harmonijny rozwój nowej zabudowy przy zachowaniu i ochronie istniejących obiektów zabytkowych.

Wobec powyższego Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Strzelno jest zgodny z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w których zawarto ustalenia odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zamieszczono w tabeli poniżej.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Tabela 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania miejscowego na terenie gminy Strzelno

Lp.	Uchwała	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
1.	Uchwała nr XX/167/2008 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Strzelno	<p>§5.</p> <p>8. Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie:</p> <p>1) Strefa „B” ochrony konserwatorskiej wyznaczona dla zabytkowych zespołów wiejskich obejmuje całe tereny objęte poszczególnymi planami. Obszar objęty strefą „B” podlega rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Wymagane jest zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, usuwanie obiektów dysharmonizujących.</p> <p>Na obszarze strefy „B” z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków winny być uzgadniane remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów, korekty układu przestrzennego, prace rewaloryzacyjne na obszarze zabytkowej zieleni;</p>
2.	Uchwała nr XX/168/2008 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Strzelno	<p>§5.</p> <p>8. Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie:</p> <p>1) Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej wyznaczona dla zabytkowego parku podworskiego obejmuje cały teren objęty planem. Dla strefy „A” obowiązuje uzgadnianie projektów budowlanych, projektów zagospodarowania działek oraz wszelkich prac z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</p> <p>2) Strefa „B” ochrony konserwatorskiej wyznaczona dla zabytkowych zespołów wiejskich obejmuje całe tereny objęte poszczególnymi planami.</p> <p>Obszar objęty strefą „B” podlega rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Wymagane jest zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, usuwanie obiektów dysharmonizujących.</p> <p>Na obszarze strefy „B” z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków winny być uzgadniane remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów, korekty układu przestrzennego, prace rewaloryzacyjne na obszarze zabytkowej zieleni;</p> <p>3) Tereny określone w ustaleniach szczegółowych zlokalizowane są w granicach strefy „W” ochrony archeologicznej wyznaczonej dla stanowisk archeologicznych rozpoznanych w trakcie badań wykopaliskowych i powierzchniowych. Zasięg stref „W” oznaczono na rysunkach planów.</p> <p>Na obszarze strefy „W” ochrony archeologicznej wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określony zostanie w trakcie obowiązkowego uzgadniania projektu budowlanego z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</p>
3.	Uchwała nr XL/321/2010 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 22 kwietnia 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów produkcyjno-usługowych we wsi Jeziorki	<p>§ 5.</p> <p>1. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: w przypadku natrafienia podczas robót ziemnych na przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, obowiązuje:</p> <p>1) zatrzymanie wszelkich robót mogących uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;</p> <p>2) zabezpieczenie odkrytego przedmiotu i miejsca jego odkrycia przy użyciu dostępnych środków;</p>

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Uchwała	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		3) niezwłoczne powiadomienie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków lub burmistrza.
4.	Uchwała nr XI/66/2011 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 788/2 w Strzelnie	<p>§ 6. Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego:</p> <p>2) obowiązuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> b) dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, c) zachowanie środowiska urbanistycznego z jego historycznymi elementami: liniami zabudowy, proporcjami gabarytów i wysokości zabudowy, d) nakaz usuwania obiektów dysharmonizujących, e) nakaz dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego przez nawiązanie do historycznego programu mieszkaniowo-usługowego, <p>3) dopuszcza się:</p> <ul style="list-style-type: none"> d) wprowadzanie elementów reklamy wizualnej jedynie w miejscach i w formie dopuszczonej przez właściwego konserwatora zabytków. <p>§ 10. Parametry i wskaźniki kształtowania zabudowy oraz zagospodarowania terenu:</p> <p>1) wysokość zabudowy do trzech kondygnacji z poddaszem użytkowym włącznie, kształt dachów i kolorystyka budynków w uzgodnieniu z właściwym konserwatorem zabytków;</p> <p>§ 11. Granice i sposoby zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie: teren położony jest w strefie „B” ochrony konserwatorskiej obejmującej obszar zawierający znaczną, lecz nie dominującą część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych oraz w strefie „W” ochrony archeologicznej (której zasięg jest równoznaczny z zasięgiem strefy „B”), w których obowiązuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) uzgadnianie z właściwym konserwatorem zabytków uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, lokalizacji nowych obiektów, korekt układu przestrzennego, oświetlenia przejścia pieszego, wprowadzania elementów reklamy wizualnej, prac ziemnych w zakresie ochrony archeologicznej, b) wszelkie działania inwestycyjno-budowlane na terenach objętych strefami ochrony konserwatorskiej podlegają uzgodnieniu z właściwymi organami ochrony zabytków, a roboty ziemne ściślemu nadzorowi archeologicznemu, c) wymagane jest zapewnienie nadzoru archeologicznego nad pracami ziemnymi i uzgodnienie projektu w zakresie ochrony archeologicznej z właściwymi organami ochrony zabytków.
5.	Uchwała nr XXIII/178/2012 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 31 lipca 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy produkcyjno-usługowej we wsi Wymysłowice, gmina Strzelno	<p>§ 5.</p> <p>4. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: zgodnie z przepisami odrębnymi.</p>
6.	Uchwała nr XXV/187/2012 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 13 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 42/1 w Ostrowie, gmina Strzelno.	<p>§ 5.</p> <p>5. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: zgodnie z przepisami odrębnymi.</p>
7.	Uchwała nr XXXV/262/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 czerwca	<p>§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: zgodnie z przepisami odrębnymi.</p>

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Uchwała	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działek nr 184/1 i 183/10 w Ostrowie, gmina Strzelno	
8.	Uchwała nr XXXVII/272/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Miłosza w Strzelnie.	§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: zgodnie z przepisami odrębnymi.
9.	Uchwała nr XXXIX/291/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 30 października 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów produkcyjno-usługowych położonych w Strzelnie	§ 9. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej: zgodnie z przepisami odrębnymi.
10.	Uchwała nr VII/54/2015 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 226/2 w miejscowości Łąkie, gmina Strzelno	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
11.	Uchwała nr VII/55/2015 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 192 w miejscowości Stodoły, gmina Strzelno	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
12.	Uchwała nr XVII/128/2016 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w gminie Strzelno – działki nr 221/1 w miejscowości Łąkie	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
13.	Uchwała nr XXX/217/2017 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 września 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 217/1 w miejscowości Sławsko Dolne, gmina Strzelno	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
14.	Uchwała nr XXX/218/2017 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 września 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu	§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej i wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznych: 1) na obszarze objętym planem zlokalizowane zostały stanowiska archeologiczne, dla których ustala się strefę „W” ochrony

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Uchwała	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Strzelno dla części obrębów geodezyjnych: Markowice, Bożejewice, Żegotki, Sławsko Dolne, Stodoły, Strzelno Klasztorne, Młynice, Młyny, Kijewice, Wronowy.	archeologicznej; 2) stanowiska, o których mowa w punkcie 1, wpisane są do ewidencji zabytków; 3) ochronę stanowisk, o których mowa w punkcie 1, należy uwzględnić na etapie projektowania i realizacji zagospodarowania i zabudowy terenu zgodnie z wymaganiami przepisów odrębnych dotyczących ochrony zabytków;
15.	Uchwała nr XXXIV/266/2018 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 9 lutego 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w miejscowości Łąkie i Jeziorki, gmina Strzelno.	<p>§ 4. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 1RM, 2RM, 3RM, 4RM, 5RM, 6RM ustala się:</p> <p>4) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej – na terenach 2RM, 3RM, 4RM, 5RM, 6RM znajdują się strefy ochrony archeologicznej „W”, należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi;</p> <p>§ 5. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 1MN, 2MN, 3MN, 4MN ustala się:</p> <p>5) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej – na terenach 2MN, 3MN, 4MN znajdują się strefy ochrony archeologicznej „W”, należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi;</p> <p>§ 6. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 1KDW, 2KDW, 3KDW, 4KDW, 5KDW, 6KDW ustala się:</p> <p>4) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej – na terenie 2KDW znajduje się strefa ochrony archeologicznej „W”, należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi;</p> <p>§ 7. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem E ustala się:</p> <p>4) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej – nie występuje potrzeba określania;</p>
16.	Uchwała nr XIII/95/2019 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 23 października 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta Strzelno.	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
17.	Uchwała nr XV/113/2019 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 grudnia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta Strzelno	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>
18.	Uchwała nr XLVI/432/2022 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 lipca 2022 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Strzelno dla części obrębów geodezyjnych: Markowice, Wymysłowice, Żegotki, Ciechrz, Sławsko Dolne, Bławy	<i>Brak zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</i>

Źródło: <https://strzelno.e-mapa.net/wykazplanow/> (dostęp: 13.05.2024 r.)

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

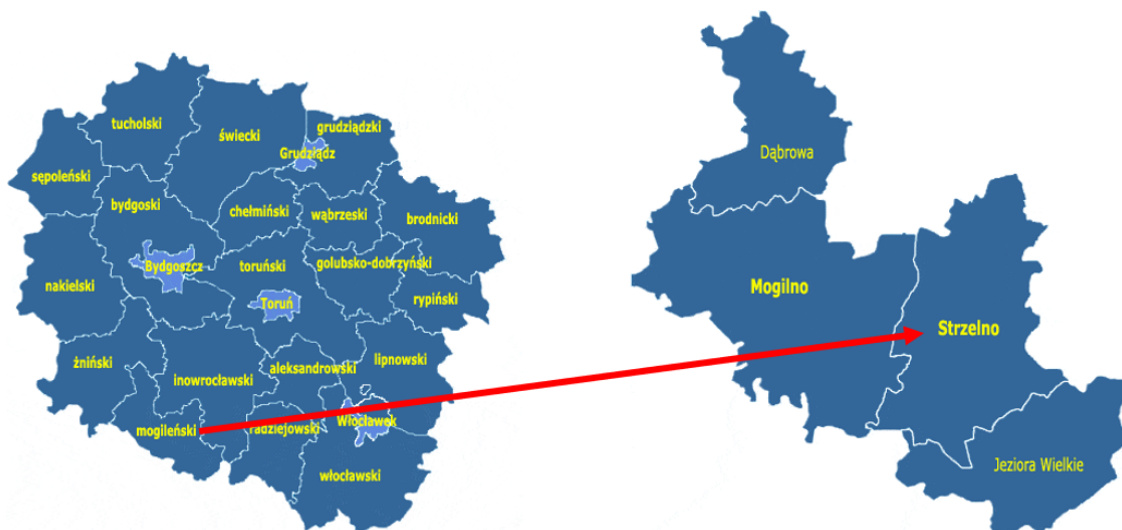
Gmina Strzelno jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie mogileńskim. Pod względem fizyczno-geograficznym leży ona głównie na obszarze Pojezierza Żnińsko-Mogileńskiego. Położona jest w odległości ok. 65 km na południe od Bydgoszczy i ok. 20 km na południe od Inowrocławia. Historycznie obszar ten stanowi pogranicze Kujaw i Wielkopolski.¹

Pod względem etnograficznym gmina Strzelno położona jest na Kujawach, które zwyczajowo rozdziela się na wschodnie ze stolicą we Włocławku i zachodnie ze stolicą w Inowrocławiu. Rozbicie to wyróżnia się ze względu na różnice kulturowe, które nastąpiły wskutek podziału Kujaw najpierw w średniowieczu na dwa województwa, a następnie podczas rozbiorów, gdzie ich teren został podzielony pomiędzy zabór pruski i rosyjski.²

Gmina graniczy z gminą wiejską Inowrocław, gminą miejsko-wiejską Janikowo, gminą wiejską Jeziora Wielkie, gminą miejsko-wiejską Kruszwica, gminą miejsko-wiejską Mogilno oraz gminą wiejską Orchowo.³

Pod względem administracyjnym gminę tworzy miasto Strzelno oraz 37 miejscowości zgrupowanych w 23 sołectwach.⁴

Rysunek 1. Położenie gminy Strzelno na tle województwa kujawsko-pomorskiego powiatu mogileńskiego

Źródło: <http://gminy.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.)

¹ <https://mapy.geoportal.gov.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.)

² <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=opis-dialektow&l2=dialekt-wielkopolski&l3=kujawy> (dostęp: 13.05.2024 r.)

³ *Raport o stanie Gminy Strzelno za 2022 rok*, Załącznik do Zarządzenia nr 0050/44/2023 Burmistrza Strzelna z dnia 31 maja 2023 r., str. 4

⁴ *Raport...*, Załącznik do Zarządzenia nr 0050/44/2023 Burmistrza Strzelna z dnia 31 maja 2023 r., str. 4

W roku 2022 powierzchnia gminy wynosiła 18 361 ha (tj. 184 km²). W tym samym roku jej populacja wynosiła 10 922 osób, a gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 59,5 os./km².⁵

Obszar gminy jest istotnym węzłem komunikacyjnym o znaczeniu krajowym i wojewódzkim, gdyż przebiegają tu drogi krajowe nr 15, 25 i 62 oraz droga wojewódzka nr 255.⁶

5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy⁷

Strzelno należy do najstarszych miast w Polsce o ciągłości osadniczej sięgającej neolitu. Rozwój osadnictwa na tutejszym obszarze związany był z przebiegiem pobliskich szlaków komunikujących sięgających starożytności tj. „Bursztynowego” i „Solnego”.

Pierwsze wzmianki o Strzelnie pochodzą z 1145 r., gdzie rozwija się ono jako osada klasztorna przy Zakonie Norbertanek. W XII w. wzniesiony zostaje także zachowany do dzisiaj kościół św. Prokopa. Rozwój wsi służebnej, a później osady targowej nastąpił po nadaniu praw miejskich w 1231 r. przez księcia Kazimierza Kujawskiego. Przywileje miejskie potwierdził Kazimierz Wielki w 1356 r., a następnie rozszerzone zostały w 1393, 1424 i 1436 oraz potwierdzone ponownie przez Zygmunta Starego w 1546 r.

Miasto było wielokrotnie niszczone, zwłaszcza w okresie wojen ze Szwedami w połowie XVII oraz na początku XVIII wieku. Od stycznia 1773 r. Strzelno dostaje się pod panowanie pruskie. Na przestrzeni wieków zmieniał się skład wyznaniowy i narodowościowy mieszkańców miasta i okolic. Wraz z Prusakami na tutejsze ziemie przybywają także Żydzi. Do 1827 r. w mieście wzniesiony zostaje kościół ewangelicki oraz synagoga. Od 1887 r. do 1932 r. miasto było stolicą powiatu. W wyniku działań powstania wielkopolskiego 2 stycznia 1919 r. Strzelno zostaje wyzwolone. W czasach II Rzeczypospolitej Strzelno było siedzibą powiatu strzeleńskiego. W latach 1975–1998 miasto i cały obszar gminy administracyjnie położony był w województwie bydgoskim.

⁵ <https://stat.gov.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.).

⁶ <https://mapy.geoportal.gov.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.).

⁷ <http://archiwum.strzelno.pl/index-1487.htm?a=184> (dostęp: 13.05.2024 r.); *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelno*; Złącznik do uchwały nr XXII/178/2020 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 21 maja 2020 r., str. 109-110.

Rysunek 2. Okolice dzisiejszej gminy Strzelno na mapie pruskiej z początku XIX w.

Źródło: <http://igrek.amzp.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.), XXV Inowrocław, Kruschwitz (1:150 000 Schrötter: Karte von Ost-Preussen nebst Preussisch Litthauen und West-Preussen nebst dem Netzdistrict /ca 1802/)

Współczesne miasto to zabytkowe śródmieście z przylegającym do niego od wschodu poklasztornym zespołem romańskich, gotyckich i barokowych budowli sakralnych, trzy osiedla mieszkaniowe oraz w zachodniej części tereny przemysłowe.

Znaki i symbole

Herb gminy Strzelno przedstawia na tarczy hiszpańskiej, o czerwonym tle, dwie srebrne strzały przecinające się grotami w górę, pomiędzy którymi znajduje się złoty krzyż równoramienny.

Rysunek 3. Herb Gminy Strzelno

Źródło: <https://bip.strzelno.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.)

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym wartościowe zabytki, reprezentują istotne dziedziny, które podlegają ochronie prawnej. Stanowią one nie tylko cenne historyczne artefakty, lecz także wyjątkowe obszary o niepowtarzalnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, jest strategicznym celem polityki przestrzennej, mającej na celu zachowanie i promowanie bogactwa dziedzictwa kulturowego, w tym także zabytków. Wprowadzenie skutecznych mechanizmów ochrony tych dóbr ma istotny wpływ na rozwój różnych obszarów regionu, takich jak turystyka, rekreacja, rolnictwo, osadnictwo czy leśnictwo. Zachowanie zabytków jako części dziedzictwa kulturowego przyczynia się do kreowania tożsamości społeczności lokalnych, jednocześnie przyciągając turystów i potencjalnych inwestorów. Kształtowanie środowiska kulturowego staje się kluczowym elementem strategii rozwoju, sprzyjając integracji różnych dziedzin życia społecznego i gospodarczego.

Środowisko kulturowe gminy determinowane jest występowaniem na jej terenie: zabytków archeologicznych, zabytków architektury, założeń parkowych oraz wartości niematerialnych, do których zaliczyć można krajobraz oraz kulturę ludową. Warto podkreślić, że zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego gminy stanowią wartości podlegające ochronie prawnej i pozwalają tym samym na wyodrębnienie obszarów o istotnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego wpływa na rozwój pozostałych dziedzin regionu, takich, jak: turystyka, rekreacja, osadnictwo czy leśnictwo.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Na terenie gminy działalność kulturalną prowadzi głównie Dom Kultury w Strzelnie, który jest samorządową jednostką kultury. Misją Domu Kultury w Strzelnie to być razem z mieszkańcami gminy Strzelno. Rozpoznawać i rozwijać ich zainteresowania, potrzeby w dziedzinie kultury oraz tworzyć warunki do ich zaspokajania. Przekazywać wartości, kompetencje kulturowe, kształtować wrażliwość poznawczą i estetyczną. Wspierać inicjatywy społeczne oraz organizować różne formy ekspresji kulturalnej.

Do ważniejszych wydarzeń zorganizowanych przez Dom Kultury w Strzelnie w roku 2023 należą:

- Koncert Barbary Parzęczewskiej i Ewy Olszewskiej,
- Koncert w stylu wiedeńskim,
- Kabaret „A jak”,
- Koncert Izabeli Metler,
- V Gminny Konkurs Recytatorski „Strofki i nutki”,
- Misterium Męki Pańskiej,
- Spotkanie autorskie z Krystyną Lewicką-Ritter,
- Występ artystyczny pt. „Pan ma problem z kobietami”,
- Majowy Przegląd Zespołów Śpiewaczych „Z piosenką przez życie”,
- Koncert Sara Powaga,
- Gminny Dzień Dziecka,
- Ogólnopolski Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej „Niezapomniane Melodie”,
- Spektakle teatralne w wykonaniu młodzieżowej grupy teatralnej – „Teatr bez masek” i dziecięcej sekcji teatralnej oraz występ dziecięcej grupy tanecznej,
- Lato w teatrze – Sztuka przetrwania zabawy,
- Sbandieratori di Cuiavia – nowy cyrk w nowym wydaniu,
- RoManga, czyli manga po romańsku,
- Festiwal Czekolady,
- Spektakl „Sędziowie”,
- Festyn Funduszy Unijnych – Kultura na zdrowie!,
- 30 i 3 NOWE POCZĄTKI,
- Spektakl „Kaspar”,
- Dom Kultury+ Partnerstwo lokalne – Strzelkon,
- Koncert z muzyką ze Strzelna oraz psalmami i muzyką Mikołaja Gomółki,
- Mistrzostwa Polski Freestyle Football,
- Spektakl „Złodziej Czasu”,
- Pokazy instrumentów muzycznych dla dzieci,

- Spektakl „Nieżgoda.jpg”,
- IV Wielki Jarmark Bożonarodzeniowy w Strzelnie,
- Działalność patriotyczna.

Dodatkowo Dom Kultury w Strzelnie organizuje szereg zajęć stałych, do których należą m.in. zajęcia dla seniorów, zajęcia plastyczne, zajęcia teatralne, zajęcia muzyczne, nauka gry na instrumentach, zajęcia wokalne czy zajęcia taneczne.⁸

Na obszarze gminy funkcjonuje również Miejska Biblioteka Publiczna w Strzelnie. Placówka ta służy rozwijaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczności gminnej, upowszechnianiu wiedzy, rozwoju kultury oraz zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i informacji mieszkańcom gminy. Na koniec 2022 r. księgozbiór biblioteki liczył 40 169 woluminów. W tym samym roku zarejestrowano 1 396 czytelników. Jako instytucja kultury organizuje ona również różnorodne wydarzenia w tym również o charakterze kulturalnym i edukacyjnym m.in. spotkania, prelekcje, koła rękodzieła artystycznego, wieczory muzyczne, Klub Małego Czytelnika, konkursy czy festiwale. Ponadto przy bibliotece znajduje się sala Klubu Seniora+.⁹

Funkcjonujące instytucje kultury odgrywają niezwykle istotną rolę w zapewnianiu mieszkańcom wystarczającego dostępu do kultury. Miejsca te stanowią źródło inspiracji, edukacji oraz rozrywki dla społeczności. Dzięki różnorodności oferowanych wydarzeń instytucje te umożliwiają obywatelom zanurzenie się w różnych dziedzinach sztuki i kultury, niezależnie od ich zainteresowań czy poziomu wiedzy. Ponadto, instytucje kultury często organizują wydarzenia otwarte dla wszystkich, co przyczynia się do integracji społeczności lokalnej oraz kreowania atmosfery współtworzenia i wspólnego doświadczania kultury. Dzięki temu mieszkańcy mają możliwość poszerzania horyzontów, zdobywania nowej wiedzy oraz czerpania radości z artystycznych doświadczeń, co wzbogaca ich życie i umożliwia aktywny udział w kulturalnym życiu społeczności.

Ponadto życie kulturalne prowadzone jest także w jednostkach oświatowych oraz świetlicach wiejskich przez niektóre zespoły ludowe, kluby, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia działające na terenie gminy, do których należą m.in. ochotnicze straże pożarne czy koła gospodyń wiejskich. Kluby, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe często angażują się w ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego, takiego jak zabytki architektury, historyczne miejsca czy tradycje kulturowe. Przez podejmowanie działań na rzecz ich konserwacji, działań edukacyjnych i promocyjnych, rozwój turystyki przyczyniają się do zachowania kulturowego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

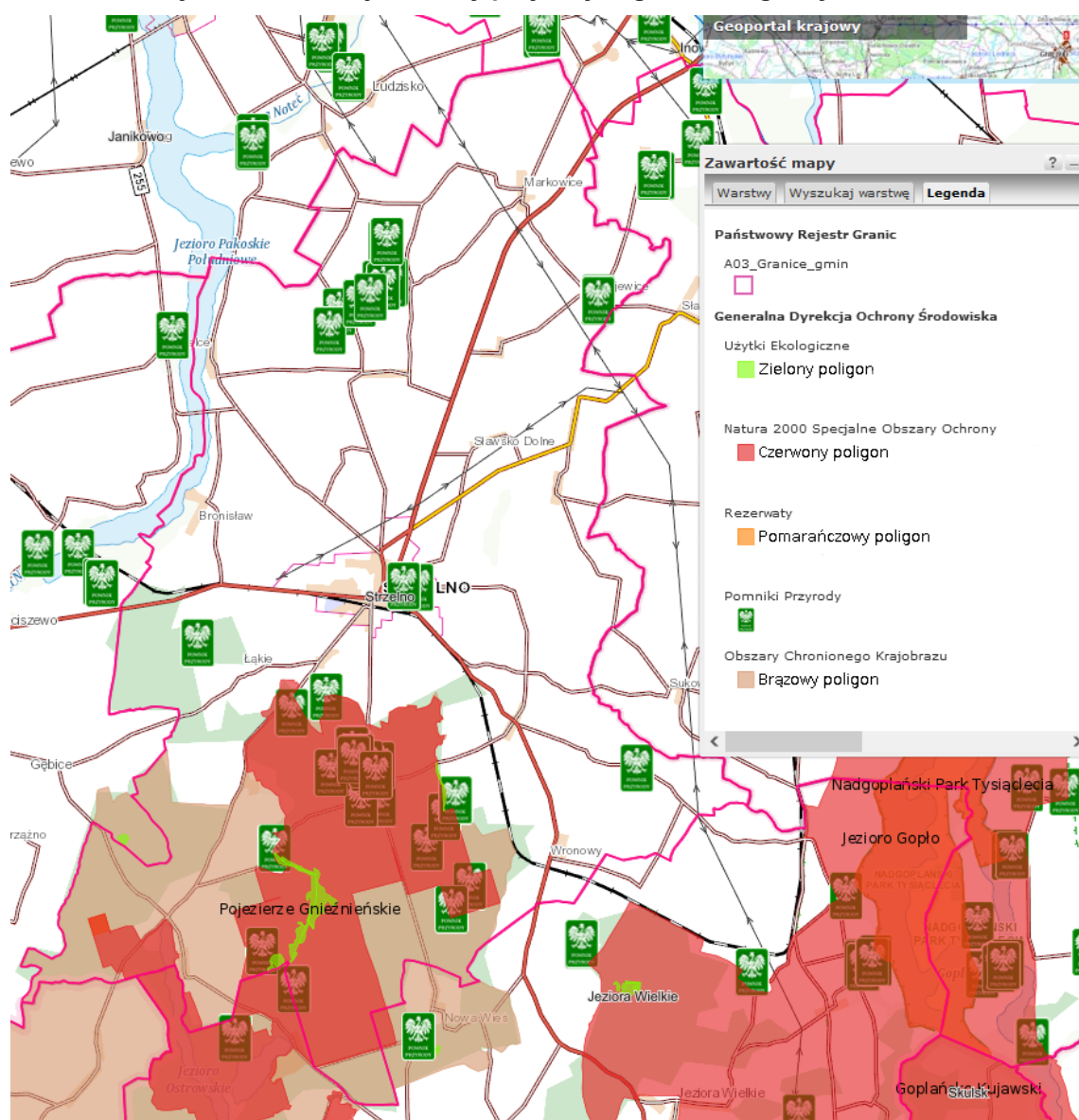
⁸ *Raport...*, Załącznik do Zarządzenia nr 0050/44/2023 Burmistrza Strzelna z dnia 31 maja 2023 r., str. 84-100.

⁹ *Raport...*, Załącznik do Zarządzenia nr 0050/44/2023 Burmistrza Strzelna z dnia 31 maja 2023 r., str. 100-102.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
Krajobraz kulturowy determinowany jest poniekąd również przez środowisko naturalne i występujące na danym obszarze tereny i obiekty podlegające ochronie. Gmina Strzelno posiada duże walory przyrodniczo-krajobrazowe, na które składają się głównie kompleksy leśne w południowej części gminy. Formami ochrony przyrody w granicach gminy są:¹⁰

- rezerwat przyrody Ostrowo,
- obszar chronionego krajobrazu Lasów Miradzkich,
- obszar natura 2000 Pojezierze Gnieźnieńskie,
- 43 pomniki przyrody,
- 3 użytki ekologiczne.

Rysunek 4. Formy ochrony przyrody w granicach gminy Strzelno

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.).

¹⁰ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/index.jsf/> (dostęp: 13.05.2024 r.).

Krajobraz kulturowy często odzwierciedla wartości, przekonania i tradycje społeczności. Twórczość artystyczna, rytuały, obrzędy i legendy związane z przyrodą mogą przekazywać ludziom znaczenie i piękno środowiska naturalnego. Wiele ludów i społeczności wywodzi swoje opowieści i legendy z elementów przyrody. Góry, rzeki, drzewa czy zwierzęta często pełnią ważną rolę w mitologii i folklorze, opowiadając historie o powstaniu, bohaterach czy przekazując wartości kulturowe.

Środowisko przyrodnicze często stanowi również źródło inspiracji dla artystów, poetów, pisarzy i muzyków. Krajobrazy naturalne, takie jak góry, lasy czy rzeki, mogą być przedstawiane w różnych formach sztuki, co wpływa na rozwój kultury i wytworzenie charakterystycznego dziedzictwa artystycznego.

Gmina Strzelno należy do obszarów o możliwościach rozwoju działalności turystycznej i rekreacyjnej. Wśród rozległych lasów, nad jeziorem Ostrowskim usytuowany jest kompleks turystyczno-wczasowy – Przyjezierze. Stopniowo rozbudowany, posiadający własną oczyszczalnię ścieków, stanowi jeden z największych ośrodków wczasowych w woj. kujawsko-pomorskim. Do dyspozycji wczasowiczów są domki letniskowe, hotel, pola namiotowe oraz centrum handlowo-gastronomiczne.¹¹

Przez tutejszy obszar przebiega kilka szlaków turystycznych, w tym m.in.:¹²

- Szlak Piastowski, który na obszarze gminy przebiega wzdłuż dróg krajowych nr 15 i 62, z głównym punktem w postaci miasta Strzelna ze swoimi zabytkami,
- Szlak św. Jakuba, od Strzelna prowadzi przez pola na falistej wysoczyźnie, wśród pól drogami utwardzonymi, zaś w obszarze zabudowanym asfaltowymi. Ważnymi punktami na trasie w Strzelnie są: Rotunda św. Prokopa z XIII w. (największa w Polsce romańska świątynia zbudowana na planie koła), Kościół klasztorny norbertanek pod wezwaniem Świętej Trójcy i Najświętszej Marii Panny z XII w.¹³
- Kujawski szlak romański,
- międzynarodowa trasa rowerowa Frankfurt-Poznań-Gniezno-Strzelno-Toruń-Malbork,
- szlaki piesze: czerwony, niebieski i żółty.

Promocja gminy prowadzona jest przede wszystkim przez stronę internetową, popularne media społecznościowe oraz lokalną prasę. Ponadto osoby prywatne oferujące noclegi promują swoje usługi przez portale noclegowo – turystyczne.

¹¹ <http://archiwum.strzelno.pl/index-1486.htm?a=185> (dostęp: 13.05.2024 r.).

¹² *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Strzelno*; Złącznik do uchwały nr XXII/178/2020 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 21 maja 2020 r., str. 131-132.

¹³ *Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026*, Załącznik do uchwały nr LVII/368/23 Rady Powiatu Mogileńskiego z dnia 29 września 2023 r., str. 26.

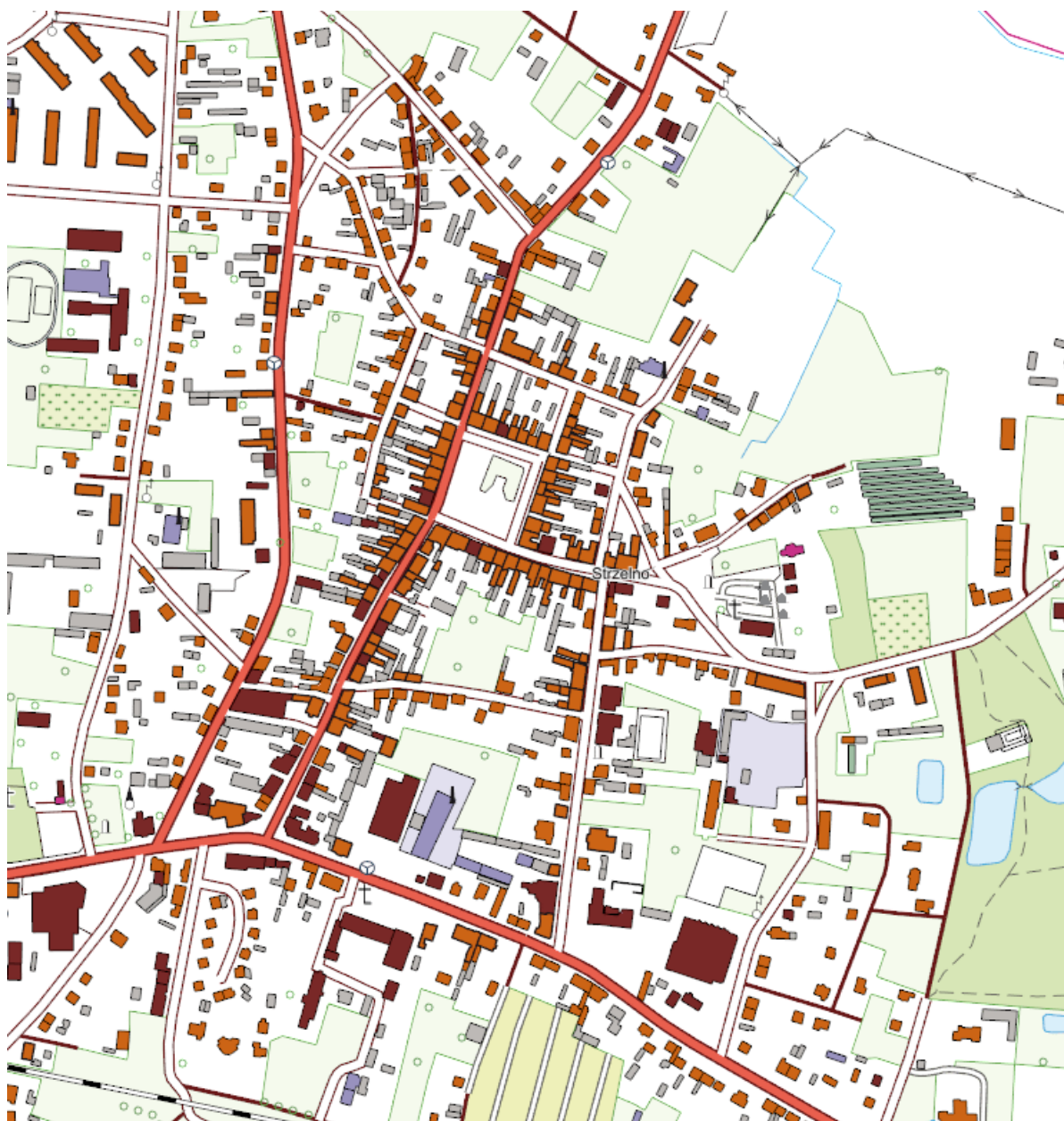
Historyczne układy przestrzenne

Pod względem typu osadnictwa wiejskiego, wg podziału M. Kiełczewskiej-Zaleskiej, na obszarze gminy przeważa sieć osadnictwa skupionego – wsi średniej wielkości (20-100 domów mieszkalnych) o śródpolnym położeniu zabudowań i węzłowym układzie dróg. Według podziału H. Szulc, na terenie gminy głównym typem morfogenetycznym osadnictwa wiejskiego są rzędówki oraz drogowe wsie nieregularne.¹⁴ Obecnie wiejskie, historyczne układy przestrzenne na terenie gminy ulegają zatarciu w wyniku postępującego osadnictwa jednorodzinne oraz obiektów i zespołów usługowych i produkcyjnych.

Do najcenniejszego układu urbanistycznego zaliczyć można historyczny układ przestrzenny Strzelna, którego centralnym punktem jest prostokątny rynek o genezie średniowiecznej, o wymiarach ok. 100 na 90 m, z którego wybiega siedem ulic. Obszar historycznej zabudowy i mieszczący się pośrodku rynek wydłużony jest w kierunku północ-południe, wzdłuż ulicy Inowrocławskiej i św. Ducha stanowiącej średniowieczny ciąg komunikacyjny. Zwarte zespoły domów zlokalizowane są również wzdłuż odchodzącej w kierunku wschodnim od rynku ul. Kościelnej prowadzącej do zespołu sakralnego na wzgórzu klasztornym. W panoramie rynku przeważają pierzeje złożone z domów mieszkalnych i jedno- oraz dwupiętrowych kamienic charakteryzujących styl drugiej połowy XIX w.

¹⁴ Bański J. (red.), *Atlas obszarów wiejskich w Polsce*, IGiPZ PAN, Warszawa 2016.

Rysunek 5. Obszar historycznej zabudowy Strzelna

Źródło: <https://mapy.geoportal.gov.pl/> (dostęp: 13.05.2024 r.).

Zagrożeniem dla zabytkowych układów przestrzennych jest m.in. rozwój współczesnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej, jak również przekształcenia układów drogowych, powodujące sukcesywny zanik czytelności układów przestrzennych ważnych dla zachowania tradycyjnego charakteru krajobrazu, jak i również walorów widokowo-kompozycyjnych historycznych jednostek osadniczych.

Miejsca pamięci narodowej oraz przydrożne kapliczki i krzyże

Na uwagę zasługują również miejsca pamięci upamiętniające ważne postaci i wydarzenia. Na terenie gminy takimi miejscami są m.in. pomniki oraz tablice i kamienie pamiątkowe. Miejsca pamięci narodowej mają duży wpływ na kulturę i są nieodzownym elementem kultury

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 narodowej, które przekazują historię, kształtują tożsamość narodową i tworzą miejsca refleksji oraz uczenia się z przeszłości. Ich obecność i znaczenie w społeczeństwie podkreślają wagę pamięci i zachowania dziedzictwa narodowego dla przyszłych pokoleń. Są one także źródłem wiedzy o historii, tradycjach i wartościach danego narodu oraz stanowią miejsce spotkań i integracji społeczności.

Do miejsc wartych uwagi należą:

- cztery głazy eratyczne, znane jako kamienie strzelnieńskie leżące przed kościołem Świętej Trójcy i Najświętszej Maryi Panny w Strzelnie
- zbiorowa mogiła powstańców wielkopolskich, otoczona murkiem ze sztucznego kamienia, znajdująca się na cmentarzu parafialnym (położonym przy ul. Kolejowej), za kostnicą po prawej stronie głównej alejki.

Rysunek 6. Zbiorowa mogiła powstańców wielkopolskich, znajdująca się na cmentarzu parafialnym

Źródło: Urząd Miejski w Strzelnie

Wysoką wartość kulturową przedstawiają również przydrożne kapliczki i krzyże licznie występujące w miejscowościach na terenie gminy. Stanowią one niezwykle ważny element kultury i krajobrazu wielu regionów. Ich obecność ma głęboki wpływ na społeczność i otaczającą rzeczywistość, a także odzwierciedla duchowość i tradycje miejscowej społeczności. Te skromne, często malownicze struktury, umieszczone wzdłuż dróg, ścieżek czy wsi, są świadectwem długiej historii i pobożności ludzi. Kapliczki i krzyże są często miejscami modlitwy i refleksji, które zapewniają przestrzeń do kontemplacji i zadumy. Odbywają się przy nich procesje, nabożeństwa i uroczystości religijne, które zacieśniają więzi społeczne i budują tożsamość kulturową. Te niewielkie konstrukcje architektoniczne są

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 również wyrazem lokalnych umiejętności rzemieślniczych. Często są zdobione rzeźbami, malowidłami czy innymi elementami dekoracyjnymi, które stanowią unikalne dzieła sztuki.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Do nieruchomych zabytków na terenie gminy należą przede wszystkim zabytki architektury sakralnej oraz mieszkalno-gospodarczej.

Na terenie gminy Strzelno występują zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, która prowadzona jest przez Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytku przedstawiono w rozdziale 5.3 niniejszego Programu.

Wykaz zabytków nieruchomych, niewpisanych do rejestru zabytku, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Strzelno przedstawiono w załączniku nr 1 niniejszego Programu.

Zabytki nieruchome są w różnym stanie utrzymania. W przypadku części zabytków konieczne jest podjęcie prac remontowych i rewaloryzacyjnych w celu odzyskania ich dawnej świetności.

5.2.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Do rejestru nie są wpisywane obiekty wpisane do inwentarza muzeum lub wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Zasoby muzealne i archiwalne chronione są na podstawie odrębnych przepisów.

Z uwagi na ryzyko związane z kradzieżą lub zniszczeniem wykaz zabytków ruchomych nie jest publikowany publicznie.

Na terenie gminy Strzelno za zabytki ruchome można uznać przede wszystkim zabytkowe wyposażenie obiektów sakralnych, w tym cenniejsze przedmioty liturgiczne.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

W ich obrębie grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad. Do stanowisk archeologicznych zaliczyć możemy m.in. cmentarzyska, obozowiska, ślady epizodycznej działalności człowieka, pracownie, skarby itp.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Metoda ta systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu poprzez obserwację archeologiczną oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie. Dodatkowych informacji o zasobach archeologicznych dostarczają przypadkowe odkrycia dokonywane najczęściej podczas prac rolnych i budowlanych.

Na obszarze gminy Strzelno zewidencjonowano 281 stanowisk archeologicznych.

Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Strzelno zamieszczono w załączniku nr 2 niniejszego Programu.

Najistotniejszymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych na terenie gminy są przede wszystkim prace rolnicze oraz inwestycje budowlane, ponieważ zdecydowana większość stanowisk nie posiada własnej formy terenowej. Wiąże się to z nieświadomością mieszkańców istnienia i wartości znalezisk archeologicznych. Wiele z nich jest nieświadomie niszczone lub nie są one zgłaszane według obowiązujących przepisów. Zachowanie takie powoduje nieodwracalne uszczuplenie zasobów dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy.

Wprawdzie według art. 108 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) niszczenie lub uszkodzenie zabytków, świadomie bądź nieświadomie jest przestępstwem, to bez zaangażowania i wsparcia świadomych mieszkańców gminy, bardzo trudno jest egzekwować ich prawną ochronę.

Do najważniejszych działań gminnych w zakresie opieki nad nimi zaliczyć można:

- prowadzenie monitoringu stanu zachowania stanowisk archeologicznych,
- kontrolowanie podczas wydawania pozwoleń budowlanych, czy inwestycja nie będzie prowadzona w miejscu stanowiska archeologicznego bądź strefy archeologicznej

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
ochrony konserwatorskiej wyznaczonej w miejscowym planie zagospodarowania
przestrzennego,

- popularyzację zasad ochrony zabytków oraz znaczenia i atrakcyjności archeologicznego dziedzictwa kulturowego wśród społeczności lokalnej.

Dodatkowo gmina może włączyć się w ochronę zabytków archeologicznych, m.in. poprzez edukację mieszkańców na temat wartości znalezisk archeologicznych i potrzeby ich zachowania, a także określając zasady ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego.

Ponadto zgodnie z art. 31, ust. 1a pkt 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r., poz. 840 ze zm.) osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych ustala konserwator zabytków w drodze decyzji wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

Dodatkowo w związku z możliwością istnienia zabytków archeologicznych do tej pory nie ujawnionych, zgodnie z art. 32 i 33 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, należy w przypadku natrafienia w trakcie robót ziemnych na przedmioty, co do których istnieje przypuszczenie, że są zabytkami, należy roboty przerwać i powiadomić o fakcie odkrycia Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Romański Ośrodek Kultury im. Ottona i Bolesława w Strzelnie

Jest to nieduże muzeum działające przy parafii św. Trójcy w Strzelnie. Muzeum powstało w oryginalnej części dawnych zabudowań klasztoru Norbertanek w 2000 r. Zbiory podzielone są na dwie części: romańsko-archeologiczną (lapidarium) i liturgiczną, dotyczą bogatej historii zakonu norbertanek. Do najcenniejszych zbiorów muzeum należą m.in. portal północny (pierwotne wejście do kościoła) z trójlistnym tympanonem, tympanon ze sceną Zwiastowania NMP, dwie płaskorzeźby przedstawiające Bożą z Dzieciątkiem oraz Zdjęcie z Krzyża i Opłakiwanie, górną część płyty nagrobnej z kościoła pw. św. Prokopa oraz głowice dwóch romańskich kolumn. Wśród pozostałych, licznych eksponatów znaleźć można także

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
detale architektoniczne, rekonstrukcję celi zakonnej, znaleziska archeologiczne Uniwersytetu
Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz relikwiarze, dokumenty, rzeźby, szaty i naczynia
liturgiczne należące dawniej do sióstr norbertanek.¹⁵

Izba Kujawska im. Jerzego Wojciecha Szulczewskiego z siedzibą w Ciechrzu¹⁶

Prezentowanie zbiorów izby zaczęło się w końcu XX wieku od wystaw, pokazywanych na terenie Szkoły Podstawowej im. A. A. Michelsona, gdzie na początku III tysiąclecia udostępniono pomieszczenie o powierzchni 10 m². W maju 2005 roku powiększono wystawę o drugie pomieszczenie, natomiast w czerwcu 2011 o trzecie. W marcu 2007 roku patronat nad izbą objęło Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu, które w październiku tego samego roku zaprezentowało w swojej siedzibie wystawę, poświęconą patronowi izby, J. W. Szulczewskiemu, zaś 20 X 2015 r., pokazało w izbie zbiory, poświęcone pamięci Czesława Sikorskiego.

Do 2020 r. izba zaprezentowała, oprócz ekspozycji stałych, 24 wystawy czasowe oraz zorganizowała 10 ekspozycji poza siedzibą izby. Ekspozycje były sześciokrotnie wypożyczane i prezentowane przez innych wystawców. W tym czasie izbę dotknęły 4 powodzie i 2 katastrofy budowlane, które spowodowały zniszczenie bądź dematerializację wielu eksponatów. Od połowy 2021 r. rozpoczęto przeprowadzkę zbiorów do nowej siedziby w zabytkowym budynku byłej szkoły w Ciechrzu i przygotowywanie nowych ekspozycji. Obecnie izba prezentuje następujące działy:

- Dawna wieś i rzemiosło – obejmuje elementy wyposażenia dawnej chaty, czyli meble i sprzęty użytku domowego, związane głównie z wytwarzaniem żywności i wyrobem odzieży oraz warsztaty, pokazujące przetwarzanie metalu, drewna i skóry.
- Życie w PRL – wystawa obrazuje głównie wyposażenie mieszkań od okresu powojennego, przez lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte po czasy Solidarności.
- Świat młodych lat – to fragment dawnej sali szkolnej z bogatą kolekcją podręczników i pomocy dydaktycznych oraz zbiory dawnych zabawek z różnych części świata.

W planach lub w przygotowaniu są wystawy Magia światła, która poświęcona będzie dziejom oświetlenia, fotografii i filmu, Dziewięć wieków ziemi strzeleńskiej oraz Zaczarowany świat dźwięku, gdzie będzie można obserwować sposoby zapisywania i przenoszenia tego, co słychać.

W nowej siedzibie prezentowane były i są różne wystawy czasowe, w tym poświęconą 100. rocznicy urodzin Antoniego Słowińskiego i jubileuszowi 65 lat działalności Oddziału PTTK im.

¹⁵ <https://dziedzictworegionu.pl/?p=1424> (dostęp: 13.05.2024 r.).

¹⁶ Dane Urzędu Miejskiego w Strzelnie.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
Antoniego Słowińskiego, ekspozycję prezentującą sylwetkę patrona izby, J. W. Szulczewskiego oraz wystawę prac rzeźbiarskich Jana Harasimowicza.

Izba organizuje również warsztaty dla uczniów, związane z dawnym przetwórstwem spożywczym, haftem kujawskim oraz świąteczne – wielkanocne i bożonarodzeniowe. Przez 10 kolejnych lat przygotowano wydarzenia w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa. W nowej siedzibie dwa – przedostatnie pod hasłem „Łączą nas Kujawy”, obejmowały prelekcję pt. „Kujawskie tradycje” oraz otwarcie wystawy pokazującej prace dwóch artystek ludowych – Krystyny Lisieckiej ze Stodólna oraz Grażyny Kaszy ze Strzelna, zaś w 2023 r. koncert zespołu „Peron Wędrowni”, prezentujący śpiewaną poezję dawnych Kujaw, w tym Jadźki z Ciechrza.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest celem Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W rozumieniu Konwencji UNESCO „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza *praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.*

Gmina Strzelno należy do kujaw zachodnich, które ze względu na panujące tutaj silniejsze trendy zaborcy niż w zaborze ruskim (szybszy postęp technologiczny i porządek prawny) nie pozwoliły na zachowanie wielu elementów miejscowej kultury.

Do dziedzictwa niematerialnego gminy Strzelno można zaliczyć kujawską kulturę ludową, obejmującą folklor, gwarę, zwyczaje, tradycje, potrawy i strój.

Kujawski ludowy strój kobiecy i męski¹⁷

Kobiecy strój kujawski składał się z białej koszuli z haftowanym kołnierzem lub pojedynczą kryzą, aksamitnego gorsetu lub kabatka z granatowego, szafirowego albo czarnego sukna,

¹⁷ <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/index.php?l1=opis-dialektow&l2=dialekt-wielkopolski&l3=kujawy&l4=kujawy-kultura2&l5=kujawy-kultura2-stroj> (dostęp: 10.08.2023 r.)

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
wełnianej, ciemnej spódnicy i fartucha z jedwabiu, wełny lub czarnego inletu z białym haftem. Pod spódnicę zakładano haftowane halki - białą płócienną i czerwoną flanelową, a na ramiona zarzucano duże wełniane chusty tureckie, tzw. mazanichy. Na głowę nakładano paski materiału ułożonego w harmonijkę zwanych szlarkami, a zamężne kobiety biały, haftowany czepiec (kopka) z bawełnianego płótna lub tiulu, owiniętego zrolowaną, jedwabną chustą (kaczorówką). Uzupełnienie stanowiły różnego rodzaju sznury bursztynów lub korali, których ilość zależała od zamożności kobiety.

Męski strój składał się z czarnego kapelusza lub cylindra z główką szerszą u góry, ozdobioną pawimi piórami, białej koszuli z kołnierzykiem, pod którą zawiązywano jedwabną czerwoną chustkę, bądź wstążkę, czerwonej jakki, granatowego kaftanu bez rękawów, ciemnych wełnianych spodni wpuszczonych w długie buty. Wszystko to przepasane było wełnianym czerwonym pasem. Na to zakładano ciemny płaszcz z peleryną, który zwał się buchą lub dętym płaszczem. Kawalerowie oprócz tego zakładali również kaftan z półrękawkami, a na głowie nosili rogatywkę obszytą barankiem.

Gwara

Gwara kujawska należy do dialektu wielkopolskiego. Nie jest ona jednolita a różni się od siebie w różnych częściach regionu. W ostatnim czasie obserwowalny jest jej zanik, zwłaszcza u młodego pokolenia spowodowany przemianami społeczno-cywilizacyjnymi, a posługiwanie się nią to już właściwie domena w większości osób starszych zamieszkałych na terenach wiejskich i rolniczych. Pomimo tego zauważalne są obecnie dążenia do jej zachowania. Organizowane są wydarzenia i spotkania kulturowe, na których gwarę stara się przekazać nowemu pokoleniu. Pokazywana jest jako ważny element kultury kujawskiej, a umiejętność mówienia nią, przedstawiana jest jako duża zaleta.

Kuchnia

Tradycyjna kuchnia kujawska wykorzystywała od dawien dawna wyłącznie produkty własnego gospodarstwa. Podstawą wielu potraw była mąka i kasza, głównie jęczmienna i jaglana. Chleb wypiekano na bazie mąki żytniej razowej, a z mąki pszennej pieczono pieczywo na różnego rodzaju święta i uroczystości. Najpopularniejszym napojem codziennym była kawa zbożowa z prażonego jęczmienia i cykorii. W okresie letnim pito dodatkowo podpiwek wyrabiany z kawy zbożowej, chmielu i drożdży.

Najbardziej charakterystyczną potrawą kujawską jest żurek, przygotowywany na zakwasie z żytniej, razowej mąki. Warto wspomnieć również o zupie na kwasie kapuścianym i kapuście z grochem. Na uwagę zasługuje wykorzystywanie w wielu potrawach takich składników jak kapusty świeżej lub kiszanej, grochu, fasoli oraz soku z kiszanej kapusty, który służy jako podstawa do sporządzania wielu zup i potraw.

Do tradycyjnych dań kujawskich wspinanych na Listę Produktów Tradycyjnych należą m.in. zupa fasolowa po kujawsku, kujawskie grzybki wigilijne, pierogi z kapustą kiszoną i ziemiankami oraz z kapustą, grzybami i serem, czarnina kujawska, groch z kapustą, kartoflanka, kiszczok, prażucha, szczawiówka czy wspomniany żur kujawski¹⁸.

Zwyczaje, tradycje i obrzędy

Najpopularniejszym do dziś praktykowanym zwyczajem kujawskim jest chodzenie z kozą (koza). Są to barwne korowody przebierańców z maskarami zwierzęcymi, symbolizującymi siły wegetacyjne (m.in. koza, niedźwiedź, koń, bocian oraz również śmierć, diabeł, kominiarz, młoda para), które spotkać możemy w ostatnim dniu karnawału. Dawniej wierzono, że wędrówki kolędników spowodują szybkie nadejście wiosny. Przemierzają oni miejscowości od domu do domu, gdzie odgrywają krótkie przedstawienie, po którym gospodarze obdarowują ich drobnymi darami (zazwyczaj słodkim poczęstunkiem i słodkościami lub symboliczną kwotą „na sianko dla kozy”).

Folklor

Najbardziej charakterystycznym tańcem pochodzącym z kujaw jest Kujawiak. Jest to trójmiarowy taniec ludowy w rytmach mazurkowych, który z czasem rozpowszechnił się również na dworach szlacheckim, z których to przedostał się do miast w całym kraju stając się jednym z tańców narodowych. Oprócz niego na kujawach tańczono również mazurki i oberki. Dzisiaj tańczony jest on przede wszystkim przez ludowe grupy taneczne w czasie różnego rodzaju uroczystości i wydarzeń kulturowych.

Obecnie, rzemiosło oraz umiejętność wykonywania wyrobów ręcznych w dużej mierze zanikło. Dawniej, kujawska sztuka ludowa wyróżniała się w zdobnictwie wnętrza, wzornictwie i formie mebli oraz tematyce rzeźb.

Wartym wspomnienia jest tutaj haft kujawski, który oparty był głównie na motywach roślinnych i kolorze białym. Początkowo był on stosowany w strojach, a później zaczęto wykonywać go również m.in. na obrusach, serwetach oraz bieżnikach.

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/gotowe-dania-i-potrawy1> (dostęp: 10.08.2023 r.)

Rysunek 7. Przykład haftu kujawskiego

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Haft_kujawski (dostęp: 10.08.2023 r.), Iwona Przybyła, *Own work*, licencja: [CC BY-SA 3.0] (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>)

Kultywowaniem i podtrzymywaniem lokalnych obrzędów, obyczajów, tradycji oraz zachowaniem i popularyzacją dziedzictwa kulturowego zajmują się przede wszystkim ludowe zespoły folklorystyczne. Kultywowaniu tradycji folklorystycznych sprzyja zrzeszanie się w organizacjach lokalnych, takich jak Koła Gospodyń Wiejskich, czy Lokalne Grupy Działania, których celem statutowym jest dbałość o tradycje, budowanie silnych więzi mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz wspieranie lokalnych twórców.

Ważnymi imprezami kulturowymi organizowanymi na terenie gminy są dożynki oraz odpusty parafialne organizowane przez parafie, które cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców.

Do niematerialnych elementów dziedzictwa kulturowego, na obszarze gminy, można zaliczyć także historyczno-geograficzne nazwy miejscowości, rzek, jezior i innych elementów geograficznych. Do kultywowania pamięci zalicza się również nadawanie nazw ulic i placów wybitnym postaciom oraz wydarzeniom, które są związane z regionem i jego historią.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Formami ochrony zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2021 poz. 81)¹⁹ precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych.

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym , oraz napisów;
- prowadzenie badań archeologicznych;

¹⁹ zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

Rozporządzenie określa także dane i informacje, które powinny zawierać wnioski o wydanie ww. pozwoleń, dokumentacja dołączana do tych wniosków, niezbędna do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

Wykaz zabytków nieruchomości z terenu gminy Strzelno wpisanych do rejestru zabytków przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2. Wykaz zabytków nieruchomości znajdujących się na terenie gminy Strzelno wpisanych do rejestru zabytków

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Nr rej. i data wpisu
1.	Bronisław	Dwór	koniec XIX w.	A/452/1 z 1995-07-20
2.	Górki	Założenie dworsko-parkowe	2. poł. XIX w.	A/1441 z 2018-01-26
3.		• Dwór	1867 r.	A/1441 z 2018-01-26
4.		• Park	2. poł. XIX w.	A/1441 z 2018-01-26
5.	Markowice	Zespół klasztorny Karmelitów Trzewiczkowych ob. misjonarzy oblatów:	1767 - 1774	A/804/1-2 z 2010-07-19
6.		• Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny	1699 - 1797	A/804/1-2 z 2010-07-19
7.		• Klasztor	1767 - 1774	A/804/1-2 z 2010-07-19
8.	Ostrowo	Wiatrak typu koźlak wraz z częścią działki nr 139/3	1803 r.	A/183 z 2004-06-14
9.		Otoczenie wiatraka w granicach pozostałej części działki nr 139/9	data nieznana	A/1602 z 2011-11-28
10.	Rzadkwin	Założenie dworsko-parkowe	2. poł. XIX w.	A/422/1-2 z 1994-09-14
11.		• Dwór	2. poł. XIX w.	A/422/1-2 z 1994-09-14
12.		• Park	2. poł. XIX w.	A/422/1-2 z 1994-09-14
13.		Zespół kościoła parafialnego pw. św. Rocha	1878 - 1882	A/845/1-2 z 2008-10-20
14.		• Kościół parafialny pw. św. Rocha	1878 - 1882	A/845/1-2 z 2008-10-20

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Nr rej. i data wpisu	
15.		• Plebania	1845 - 1847	A/845/1-2 z 2008-10-20	
16.	Strzelno	Zespół zabudowy wzgórza klasztornego	data nieznana	A/1651/1-5 z 2013-11-28	
17.		• Klasztor ss. Norbertanek	XVI - XVII	A/1651/1-5 z 2013-11-28	
18.		• Kościół ss. Norbertanek, ob. parafialny p.w. Św. Trójcy	XII w.	A/827 z 2009-04-16	
19.		• Kościół pw. św. Prokopa	przełom XII/XIII w.	A/867 z 2010-05-28	
20.		• Dwór prepozytów, ob. plebania	1717 - 1728	A/1651/1-5 z 2013-11-28	
21.		• Ogrodzenie wzgórza klasztornego od strony zachodniej	1924 - 1925	A/1651/1-5 z 2013-11-28	
22.		• Ogrodzenie wzgórza klasztornego od strony północnej, wschodniej i południowej	2. poł. XV w.	A/1656 z 2014-04-15	
23.		• Otoczenie wzgórza	data nieznana	A/1651/1-5 z 2013-11-28	
24.		Dom	pocz. XX w.	A/1615 z 2012-06-15	
25.		Kaplica pogrzebowa	pocz. XX w.	A/1646/1-2 z 2013-10-11	
26.		Cmentarz parafialny rzymskokatolicki	1829 r.	A/1646/1-2 z 2013-10-11	
27.		Wymysłowice	Cmentarz rodziny rodziny von Wilamowitz-Moellendorf z Markowic	1864 r.	A/1730/1-2 z 2017-10-10
28.			Krypta grobowa rodziny von Wilamowitz-Moellendorff	data nieznana	A/1730/1-2 z 2017-10-10

Źródło: https://dane.gov.pl/pl/dataset/1130,rejestr-zabytkow-nieruchomych/resource/56046/table?page=1&per_page=20&q=&sort= (dostęp: 13.05.2024 r.).

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem²⁰, ewidencja jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gmin.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

²⁰ zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886)

- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- wpisów do rejestru zabytków;
- współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- prac remontowo – budowlanych;
- dofinansowania prac konserwatorskich;
- przygotowywaniu szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Na terenie gminy Strzelno obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których zawarte zostały ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zapisy dotyczące ochrony terenów i obiektów środowiska kulturowego uwzględniają następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała nr XX/167/2008 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Strzelno
- Uchwała nr XX/168/2008 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Strzelno
- Uchwała nr XL/321/2010 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 22 kwietnia 2010 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów produkcyjno-usługowych we wsi Jeziorki
- Uchwała nr XI/66/2011 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 30 czerwca 2011 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 788/2 w Strzelnie
- Uchwała nr XXIII/178/2012 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 31 lipca 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy produkcyjno-usługowej we wsi Wymysłowice, gmina Strzelno
- Uchwała nr XXV/187/2012 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 13 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działki nr 42/1 w Ostrowie, gmina Strzelno.
- Uchwała nr XXXV/262/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 czerwca 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego działek nr 184/1 i 183/10 w Ostrowie, gmina Strzelno

- Uchwała nr XXXVII/272/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 20 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Miłosza w Strzelnie.
- Uchwała nr XXXIX/291/2013 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 30 października 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów produkcyjno-usługowych położonych w Strzelnie
- Uchwała nr XXX/218/2017 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 26 września 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Strzelno dla części obrębów geodezyjnych: Markowice, Bożejewice, Żegotki, Sławsko Dolne, Stodoły, Strzelno Klasztorne, Młynice, Młyny, Kijewice, Wronowy.
- Uchwała nr XXXIV/266/2018 Rady Miejskiej w Strzelnie z dnia 9 lutego 2018 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w miejscowości Łąkie i Jeziorki, gmina Strzelno.

Zgodnie z art. 39, ust.3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. 2023 poz. 682, ze zm.), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Zgodnie z art. 67, ust.1 ww. ustawy, jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje ww. decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

5.4.1 Stan zachowania zabytków znajdujących się Gminnej Ewidencji Zabytków

Ogólny stan zachowania zabytków na obszarze gminy określić można jako dobry. Większość zabytków poddawana jest regularnym pracom konserwacyjnym i porządkowym –

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
a te o najwyższym znaczeniu kulturowym dla gminy – zgodnie z zaleceniami konserwatora zabytków.

Do głównych zagrożeń obiektów zabytkowych zaliczyć można:

- brak bieżącej, właściwej konserwacji,
- brak bieżących remontów i pielęgnacji,
- niekontrolowaną modernizację (utrata cech stylowych),
- różnorodność materiałów i kolorystyki oraz skali zabudowy,
- zasolenie murów,
- postępującą dewastację/ degradację,
- niekontrolowane zarastanie.

Natomiast do podstawowych zaleceń, w zakresie ochrony zabytków zalicza się:

- konserwację zgodną z wytycznymi konserwatorskimi i z zachowaniem pierwotnych materiałów i kolorystyki (zachowanie cech stylowych),
- bieżące remonty i pielęgnacja,
- wykonanie oznaczeń i zabezpieczenie terenu zabytkowego.

Biorąc pod uwagę znaczenie zabytków dla środowiska kulturowego to większość obiektów zabytkowych na obszarze gminy, kwalifikuje się jako lokalne. Są to głównie wiekowe obiekty mieszkalne, gospodarcze i sakralne, których zachowanie posłużyć może jako pamiątka dawnego budownictwa, dokumentująca rozwój i dzieje gminy oraz dziedzictwa tutejszego regionu. Do zabytków o ponadlokalnych wartościach kulturowych zaliczyć można te wpisane do rejestru zabytków.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy

Poniżej przedstawiono obiekty zabytkowe charakteryzujące się najwyższym znaczeniem dla Gminy Strzelce. Należą do nich obiekty, które zostały wpisane do rejestru zabytków.

Dwór w miejscowości Bronisław

Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A/452/1 z 1995-07-20.

Dwór wzniesiony został w końcówce XIX w. w miejscowości Bronisław. W księdze gruntowej z 1908 r. jako właściciela majątku wymienia się Otto Glesmera, a w 1912 r. Bathe z Rzadkwina. W roku 1927 r. majątek przechodzi w ręce rolnika Józefa Kotasa i jego żony Bronisławy. Po II wojnie światowej majątek trafia pod zarząd Skarbu Państwa. W kolejnych latach ulega parcelizacji.

Jest to obiekt murowany z cegły, otynkowany, parterowy z poddaszem, podpiwniczony, wzniesiony na planie prostokąta, kryty dachem mansardowo-przyczółkowo-naczółkowym.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

W elewacji frontowej ryzalit wejściowy na osi, poprzedzony portykiem, z czterema kolumnami i czterema półkolumnami w stylu jońskim, podtrzymujących trójkątny tympanon, kryty daszkiem dwuspadowym. Od strony południowej ryzalit, kryty niższym dachem, w formie przedłużenia dachu nad bryłą główną. W połaciach lukarny typu „wole oko”. Wystrój architektoniczny w postaci gzymsu podokapowego oraz obramowań okiennych.

Założenie dworsko-parkowe w miejscowości Górki

Założenie wpisane zostało do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1441 z 2018-01-26.

Założone zostało na przełomie lat 1867-1930, w miejscowości Górki. Składa się z części dworsko-parkowej oraz części gospodarczej, z podwórzem i budynkami inwentarskimi. Powstało z inicjatywy rodziny Bulow. W 1880 r. właścicielem majątku staje się Albert Wolff, a następnie jego syn Eugeniusz. Między 1922 a 1939 r. właścicielem jest Władysław Hoffmann. Po wojnie majątek przeszedł na własność Skarbu Państwa. W kolejnych latach zaadaptowany na Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Dominantę założenia stanowi murowany dwór o rozczłonkowanej bryle. Wokół dworu wytyczono park krajobrazowy, który jednak zatracił swój pierwotny charakter. Na zachód od dworu zlokalizowane jest prostokątne podwórze gospodarcze z budynkami inwentarskimi i zbiornikiem przeciw pożarowym pośrodku. Obecne granice założenia w dużym stopniu odpowiadają pierwotnemu założeniu. Przebudowie uległa znaczna część budynków gospodarczych i sam budynek dworu.

Zespół klasztorny Karmelitów Trzewickowych ob. misjonarzy oblatów w Markowicach

Zespół wpisany jest do rejestru zabytków po nr rej.: A/804/1-2 z 2010-07-19.

Składa się on z dawnego klasztoru Karmelitów Trzewickowych oraz kościoła pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. Klasztor wzniesiony został na przestrzeni 1767-1774 r. przez Karmelitów Trzewickowych sprowadzonych przez Andrzeja i Helene Bardzkich w 1642 r. Pracami budowlanymi kierował Chrystian Gotfryd Schultze, a prace ciesielskie wykonywał Łukasz Szymański. W 1825 r. władze pruskie dokonały kasacji zakonu. Po tym czasie klasztor opustoszał. Po I wojnie światowej klasztor przejęli O.O. Oblaci. Klasztor wzniesiony został w stylu barokowym, na planie zbliżonym do litery „U”, przylegający do bryły kościoła.

Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wzniesiony został w latach 1699 – 1797 r. przez Karmelitów Trzewickowych. Do 1710 wzniesli oni świątynię, w której umieszczono figurę Matki Boskiej Markowickiej z XIV w. 2 lipca 1720 dokonano poświęcenia kościoła przez bp. Kujawskiego Ignacego Bardzińskiego. W 1754 r. do kościoła dobudowano wieżę. W 2. poł. XVIII w. przebudowano wnętrze, a w 1777 r. cały kościół został przeorientowany. W

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
latach 1794-1797 wzmocniono fundamenty nawy i opięto je szkarpami. Po kasacji klasztoru w 1825 r., kościół przyłączono do parafii Ludzisko. Po I wojnie światowej klasztor i kościół przejęli O.O. Oblaci. Kościół to świątynia barokowa, wzniesiona na rzucie krzyża, z prostokątnym korpusem nawy, z kwadratowymi kaplicami po bokach.

Wiatrak koźlak w Ostrowie z otoczeniem

Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A/183 z 2004-06-14. Pod nr rej.: A/1602 z 2011-11-28 do rejestru wpisano również otoczenie wiatraka. Wiatrak wzniesiony został w 1803 r. Jest to drewniany obiekt typu „koźlak” działający jako młyn wietrzny. Od ok. 1980 r. nieużytkowany.

Założenie dworsko-parkowe w Rzadkwinie

Założenie wpisane zostało do rejestru zabytków pod nr rej.: A/422/1-2 z 1994-09-14.

Zespół składa się z centralnie umieszczonego dworu. Na wschód od niego zlokalizowane jest prostokątne podwórze gospodarcze z budynkami inwentarskimi, natomiast na zachód rozciąga się park poddworski. Założony został w 2. poł. XIX w. W 1889 r. należał do niemieckiej rodziny Hermanna Bothe. Po 1945 r. przeszedł pod zarząd Państwowych Nieruchomości Ziemiskich Okręg Poznański, a następnie w latach 50. XX w. pod zarząd PGR. Założenie dworsko-parkowe znacznie przesz kształcone. Widoczna jest pierwotna kompozycja podwórza folwarcznego, jednak obiekty zostały w znacznym stopniu przebudowane i zmodernizowane.

Zespół kościoła parafialnego pw. św. Rocha w Rzadkwinie

Założenie wpisane zostało do rejestru zabytków pod nr rej.: A/845/1-2 z 2008-10-20.

Zespół składa się z kościoła parafialnego pw. św. Rocha w Rzadkwinie wybudowanego w latach 1878-1882 oraz zlokalizowanej na wschód od niego budynku Plebanii wzniesionej w latach 1845-1847.

Świątynia jest obiektem murowanym z cegły, orientowanym, wzniesionym na planie prostokąta, w stylu łączącym elementy neogotyckie i neoromańskie, jednonawowym, z jednoprzęsłowym prezbiterium zamkniętym pięciobocznie. Od południa do prezbiterium dostawiona zakrystia. Korpus kryty dachem dwuspadowym z sygnaturką po stronie wschodniej. Po stronie zachodniej prostokątna wieża.

Plebania jest obiektem murowanym z cegły, otynkowanym, wzniesionym na rzucie prostokąta, parterowym z poddaszem, częściowo podpiwniczonym, kryty dachem naczółkowym.

Wzgórze klasztorne w Strzelnie

Ponorbetański zespół klasztorny w Strzelnie stanowią okazałe budowle romańskie, gotyckie i barokowe. Są to rotunda św. Prokopa, kościół-bazylika św. Trójcy, zabudowania poklasztorne oraz siedziba prepozytów norbertańskich.

Wzgórze klasztorne usytuowane jest we wschodniej części Strzelna, na wschód od rynku. Otoczone jest w większości murem ceglany. Od strony zachodniej znajduje się okazały dziedziniec z bramą. Po stronie północnej zlokalizowane jest skrzydło dawnego klasztoru oraz Rotunda Św. Prokopa, natomiast w południowej części plebania z niewielkim podwórzem. Na wschodzie znajduje się zbocze opadające tarasowo ku sadowi i ogrodom.

Całość wpisana została do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1651/1-5 z 2013-11-28 oraz jako pomnik historii rozporządzeniem prezydenta RP z 20 kwietnia 2017 r.

Pierwotna romańska architektura bazyliki uległa daleko idącym przekształceniom przez późniejsze przebudowy gotyckie i barokowe. Przejrzysty i bardzo funkcjonalny program architektoniczny bazyliki nasycony jest intensywnością rzeźb figuralnych i ornamentalnych. Wzniesiona (etapami) na przełomie XII i XIII wieku należy do grupy budowli, które inspirowane były sztuką Europy Środkowej. Największą osobliwością tej okazałej, choć stosunkowo niewielkiej budowli jest niesłychanie obfity wystrój rzeźbiarski, który pod wieloma względami nie ma sobie równego w Polsce. Jego głównymi elementami są dwie piaskowcowe kolumny o trzonach ozdobionych dekoracją figuralną. Na kolumnie północnej są to personifikacje przywar, na południowej cnót. Część figur można zidentyfikować. Poza kolumnami, tympanonem fundacyjnym, zwastowania i tympanonem północnego portalu zachowały się liczne relikty romańskich rzeźb i detali architektonicznych.

Rotunda św. Prokopa w Strzelnie jest najbardziej skomplikowaną budowlą wśród polskich rotund. Kolistą nawę stanowi tutaj tylko jedną z kilku części budowli. Dwie małe absydy przylegają do nawy od strony północnej. Od zachodu wznosi się okrągła wieża, której wewnątrz połączone jest z nawą krótkim korytarzem.

Tympanony fundacyjne kościołów Świętej Trójcy i św. Prokopa oraz kolumny strzeleńskie należą do najbardziej oryginalnych dzieł, jakie wydała sztuka romańska w Polsce.

Klasztor norbertanek wzniesiony został na przełomie XV i XVIII w. Obecnie zachowała się jedynie wikarówka, składająca się z trzech powiązanych ze sobą budynków. Jest to obiekt kamienno-ceglany, otynkowany, wzniesiony na planie nieregularnym, zbliżonym do litery „U”, z trzema dwukondygnacyjnymi skrzydłami.

Dwór prepozytów, ob. plebania wzniesiony został w 1. poł. XVIII w. Jest to obiekt ceglany, otynkowany, jednopiętrowy, wzniesiony na planie prostokąta, kryty dachem naczółkowym.

Rysunek 8. Wzgórze klasztorne w Strzelnie

Źródło: Urząd Miejski w Strzelnie

Dom w Strzelnie

Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1615 z 2012-06-15.

Budynek mieszkalny wzniesiony na początku XX w. Jest to obiekt murowany z cegły, otynkowany, wzniesiony na planie prostokąta, jednopiętrowy z poddaszem, kryty dachem naczółkowym. W połaciach dachu pięć lukarn, dwie jednospadowe, dwie szczytowe oraz jedna ujęta w spływy wolutowe, kryte daszkami dwuspadowymi. Wystrój architektoniczny w tynku w postaci profilowanego gzymsu podokapowego i gzymsów międzykondygnacyjnych, profilowanych opasek okiennych i nadokienników. W elewacjach pionowe podziały, na wysokości parteru w postaci boniowania, w wyższej kondygnacji w postaci pilastrów. Analogicznie naroża. Wejście główne w portalu, zamkniętym łukiem pełnym, nad którym znajduje się balkon.

Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Strzelnie wraz z kaplicą pogrzebowa

Cmentarz parafialny oraz kaplica pogrzebowa wpisane są do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1646/1-2 z 2013-10-11.

Cmentarz założony został na początku XIX w. w centrum miasta, w sąsiedztwie cmentarza ewangelickiego, na planie prostokąta. Układ cmentarza dobrze czytelny, z siatkowym układem alejek. Najstarszy nagrobek z 1849 r. W centrum cmentarza w 1890 r. wybudowana została kaplica pogrzebowa. Jest to obiekt ceglany, na planie kwadratu, jednokondygnacyjny, kryty dachem dwuspadowym.

Cmentarz rodowy rodziny von Wilamowitz- Moellendorff z Markowic w Wymysłowicach wraz z kryptą grobową rodziny von Wilamowitz-Moellendorff

Cmentarz rodowy rodziny von Wilamowitz- Moellendorff z Markowic założony został w 1864 r. w Gaju Wymysłowickim przez Ulrykę z domu von Calbo i Arnolda von Wilamowitz-Moellendorff, na planie czworoboku, z centralną alejką wysadzaną tujami amerykańskimi. Centralnie miejsce zajmują murowana krypta grobowa.

Cmentarz oraz krypta wpisane zostały do rejestru zabytków pod nr rej.: A/1730/1-2 z 2017-10-10.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń

Zachowane obiekty zabytkowe na terenie gminy Strzelno są zróżnicowane pod względem architektonicznym, a także pod względem sposobu użytkowania i stanu zachowania. Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie gminy doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój.

W tabeli poniżej zestawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Zdiagnozowane mocne strony oraz szanse dają możliwość dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu z uwzględnieniem wartości historycznych i kulturowych tego obszaru. Należy jednak zwrócić uwagę na występujące nadal słabe strony w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także na potencjalne zagrożenia, które mogą powodować negatywne skutki dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w granicach gminy.

Tabela 3. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Strzelno

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> — zachowane obiekty architektury sakralnej oraz mieszkalnej i gospodarczej, w tym wpisane na listę Pomników Historii wzgórze klasztorne w Strzelnie, — występowanie stanowisk archeologicznych, — dziedzictwo historyczne gminy, — kultywowanie dziedzictwa niematerialnego, — aktywny udział organizacji pozarządowych w życiu kulturowym gminy, — funkcjonujące instytucje kultury, — systematyczna poprawa stanu obiektów zabytkowych, — szlaki turystyczne przebiegające przez obszar gminy, — promocja historii i dziedzictwa kulturowego na stronie gminy i w popularnych mediach społecznościowych, — bogate zasoby przyrodnicze i duży potencjał turystyczno – rekreacyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> — niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów, — konkurencja turystyczna ze strony gmin sąsiednich, — wiele obiektów zabytkowych, niebędących własnością gminy, wymaga podjęcia prac konserwatorskich lub remontowych.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> — rosnąca świadomość mieszkańców nt. znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego, — wzrost roli mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony, — możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem środków krajowych i dotacji unijnych, — możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł, — kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych, — prowadzenie dalszych badań archeologicznych, — uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach rozwoju gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> — ryzyko wystąpienia negatywnych zdarzeń losowych mogących uszkodzić lub zniszczyć obiekty zabytkowe, — brak możliwości podjęcia prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach stanowiących dziedzictwo kulturalne będących własnością prywatną, — trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, głównie przez prywatnych właścicieli, — degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do historycznego charakteru miejscowości, — samowolne działania na zabytkach – prowadzenie prac bez zezwoleń, niezgodnie ze sztuką budowlaną i zasadami konserwatorskimi, — budowa nowych elementów stwarzających dysonans w krajobrazie kulturowym, np. nośniki reklamowe, maszty i stacje bazowe telefonii komórkowej, itp.

Źródło: Opracowanie własne

7. Założenia programowe

7.1. Priorytet programu opieki nad zabytkami

Po przeprowadzeniu analizy, określono priorytet realizacji Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027. Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców gminy i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujący priorytet:

Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy **Strzelno.**

7.2. Zadania programu opieki

W ramach wymienionego priorytetu wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

Tabela 4. Zadania przyjęte przez gminę Strzelno

Zadanie	Opis zadania	Termin realizacji	Planowane źródło finansowania
Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminną	1)Renowacja kamienicy przy ul. Powstania Wielkopolskiego 6 w Strzelnie 2)Renowacja kamienicy przy ul. Kościelnej 6 w Strzelnie 3)Renowacja kamienicy przy ul. Rynek 4 w Strzelnie	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Rządowy Program Ochrony Zabytków Polski ŁAD; Środki zewnętrzne;
Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni	Zadanie obejmuje rewaloryzację Parku 750 -lecia – renowacja stawu – w trakcie przygotowania wniosku o dotację.	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;
Pomoc i wsparcie właścicieli zabytków w ubieganiu się o finansowanie zewnętrzne prac z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.	Gmina Strzelno przyjęła uchwałę nr LXV/582/2023 Rady Miejskiej W Strzelnie z dnia 21 września 2023 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, w ramach której udzielać będzie wsparcie na prace z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;
Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej	Głównym celem zadania jest zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat dziedzictwa kulturowego poprzez dostarczanie ogólnodostępnych informacji edukacyjnych na temat zabytków i obiektów zabytkowych. Gmina Strzelno zamierza udostępniać bieżące informacje dotyczące opieki nad zabytkami na swojej stronie internetowej oraz na oficjalnych profilach w popularnych mediach społecznościowych w zakresie weryfikacji	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Zadanie	Opis zadania	Termin realizacji	Planowane źródło finansowania
	informacji o zabytkach na portalu gminy oraz wykorzystywania zabytków w multimedialnych prezentacjach o gminie.		
Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć	<p>Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach prowadzonych przez gminę, organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii, wspieranie działań edukacyjnych w zakresie znaczenia, wartości i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Organizacja i wsparcie konkursów oraz wystaw związanych z dziedzictwem kulturowym, popularyzacja dobrych przykładów rewaloryzacji obiektów zabytkowych na terenie gminy.</p>	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;
Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zabytków i obszarów podlegających ochronie	<p>Zadanie polegające na uwzględnianiu przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnoszących się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</p> <p>Ustalenia ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowią prawo lokalne i jedną z ustawowych form ochrony zabytków. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem planistycznym wykonywanym na podstawie ustaleń Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego</p>	2024-2027	Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Zadanie	Opis zadania	Termin realizacji	Planowane źródło finansowania
	<p>gminy, a tym samym uwzględnić przyjęte w nim ogólne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zawiera dodatkowe szczegółowe wnioski. Ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego odnośnie do dziedzictwa kulturowego dotyczą, poza oczywistymi kwestiami związanymi z obiektami i obszarami, również wszystkich aspektów zagospodarowania przestrzennego mogących mieć wpływ na kondycję środowiska kulturowego. Formułowane są one w trybie nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń. Gmina Strzelno nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu całej gminy. Obowiązują częściowe plany zagospodarowania przestrzennego, które zawierają zapisy zabezpieczające ochronę dziedzictwa kulturowego.</p>		
<p>Wdrażanie zapisów gminnych/ lokalnych programów rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego)</p>	<p>Zadanie obejmować będzie wdrażanie zapisów gminnego programu rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) w celu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.</p>	<p>2024-2027</p>	<p>Środki własne gminy Strzelno; Środki zewnętrzne;</p>

Źródło: Opracowanie własne

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy Strzelno, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- b) **instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy Strzelno, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- c) **instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- d) **instrumentów społecznych** – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- e) **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedstawiony Radzie Miejskiej w Strzelnie, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowywany jest na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Burmistrz Strzelna jest odpowiedzialny za sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji zadań Programu i przedstawienie ich Radzie Miejskiej.

Głównym odbiorcą niniejszego Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców gminy. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania,

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027 koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad nimi oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Tabela 5. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki
Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminną	<ul style="list-style-type: none"> Liczba obiektów zabytkowych przy których przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie.
Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zespołów zabytkowej zieleni poddanych rewaloryzacji.
Pomoc i wsparcie właścicieli zabytków w ubieganiu się o finansowanie zewnętrzne prac z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przeprowadzonych postępowań.
Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zamieszczonych informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy.
Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zorganizowanych działań.
Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zabytków i obszarów podlegających ochronie	<ul style="list-style-type: none"> Liczba opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zapisów dot. zabytków i obszarów podlegających ochronie;
Wdrażanie zapisów gminnych/ lokalnych programów rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego)	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych projektów z gminnego programu rewitalizacji dotyczących opieki nad zabytkami.

Źródło: Opracowanie własne

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż *w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027
właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytucjach każdorazowo przed złożeniem wniosku o dotację.

Istnieje możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- Rady Miejskiej w Strzelnie (budżet gminy);
- Rady Powiatu Mogileńskiego (budżet powiatu);
- Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego (budżet województwa);
- Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);
- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów;

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w ramach programu „Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej” oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej);
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach;
- Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych (m.in. Fundusze Europejskie 2021-2027);
- Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych w ramach Funduszu Przeciwdziałania COVID-19;
- Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki);
- Środków prywatnych (osoby fizyczne, organizacje pozarządowe - stowarzyszenia, fundacje, kościelne osoby prawne);

11. Załączniki

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych, niewpisanych do rejestru zabytku, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Strzelno.

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Strzelno.

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych, niewpisanych do rejestru zabytku, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Strzelno

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
1.	Bławatki		1	Dom		Ok. 1914
2.	Bławatki		1	Budynek inwentarski		Ok. 1914
3.	Bożejewice			Park dworski		XIX w.
4.	Bożejewice		1	Dom		I. 20. XX w.
5.	Bronisław			Układ ruralistyczny		
6.	Bronisław			Kapliczka		k. XIX w.
7.	Bronisław		1	d. szkoła		Ok. 1914
8.	Bronisław		1	Budynek gospodarczy		Ok. 1914
9.	Bronisław		3	Dom		Pocz. XX w.
10.	Bronisław		8	Dom		Pocz. XX w.
11.	Bronisław		9	Dom		Pocz. XX w.
12.	Bronisław		14	Dom		Pocz. XX w.
13.	Bronisław		14	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
14.	Bronisław		16	Dom		Pocz. XX w.
15.	Bronisław		20	Dom		Pocz. XX w.
16.	Bronisław		24	Dom		Pocz. XX w.
17.	Bronisław		35	Dom		Pocz. XX w.
18.	Bronisław		39	Dom		Pocz. XX w.
19.	Bronisław		39	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
20.	Bronisław		42	Dom		k. XIX
21.	Ciechrz			Układ ruralistyczny		
22.	Ciechrz			Kapliczka		2. poł XIX w.
23.	Ciechrz			Szkoła		I. 30. XX w.
24.	Ciechrz		4	Dom		k. XIX w.
25.	Ciechrz		4	Budynek inwentarski		k. XIX w.
26.	Ciechrz		12	Dom		Pocz. XX w.
27.	Ciechrz		12	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
28.	Ciechrz		15	dom		Pocz. XX w.
29.	Ciechrz		15	Budynek inwentarski I		1936
30.	Ciechrz		15	Budynek inwentarski II		Pocz. XX w.
31.	Ciechrz		18	Dom		Pocz. XX w.
32.	Ciechrz		19	Dom		Pocz. XX w.
33.	Ciechrz		21	Dom		k. XIX w.
34.	Ciechrz		23	Dom		Pocz. XX w.
35.	Ciechrz		24	Dom		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
36.	Ciechrz		27	Dom		Pocz. XX w.
37.	Ciechrz		27	Budynek inwentarski I		Pocz. XX w.
38.	Ciechrz		27	Budynek inwentarski II		Pocz. XX w.
39.	Ciechrz		28	Dom		Pocz. XX w.
40.	Ciechrz		28	Budynek inwentarski I		Pocz. XX w.
41.	Ciechrz		28	Budynek inwentarski II		Pocz. XX w.
42.	Ciechrz		31	Dom		Pocz. XX w.
43.	Ciechrz		31	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
44.	Ciechrz			Dom		Pocz. XX w.
45.	Ciechrz			Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
46.	Ciechrz			Dom		k. XIX w.
47.	Ciechrz			Budynek inwentarski		k. XIX w.
48.	Ciechrz			Dom		Pocz. XX w.
49.	Ciechrz			Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
50.	Ciechrz			Dom		k. XIX w.
51.	Ciechrz			Chlew		k. XIX w.
52.	Ciechrz			Budynek inwentarski		k. XIX w.
53.	Ciechrz			Dom		k. XIX w.
54.	Ciechrz			Dom		k. XIX w.
55.	Ciechrz			Budynek inwentarski		k. XIX w.
56.	Ciechrz			Dom		Pocz. XX w.
57.	Cieńcisko			Układ ruralistyczny		
58.	Cieńcisko			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
59.	Cieńcisko			Pomnik pomordowanych i spalonych		2. poł. XX w.
60.	Cieńcisko			Kapliczka		
61.	Cieńcisko			Dom		1. poł. XX w.
62.	Cieńcisko			Budynek inwentarski		1. poł. XX w.
63.	Cieńcisko			Dom d. szkoła		Pocz. XX w.
64.	Cieńcisko			Dom		Pocz. XX w.
65.	Cieńcisko			Dom		Pocz. XX w.
66.	Górki			Układ ruralistyczny		
67.	Górki			Oficyna w zespole dworskim	17	Ok. 1880
68.	Górki			Stajnia z wozownią ob. magazyn w zespole dworskim		k. XIX w.
69.	Górki			Gorzelnia		Pocz. XX w.
70.	Górki			Ogrodzenie zespołu dworskiego		k. XIX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
71.	Górki			czworak		Pocz. XX w.
72.	Górki			czworak		Pocz. XX w.
73.	Górki			czworak		Pocz. XX w.
74.	Górki			Dom		Pocz. XX w.
75.	Górki			Dom		Pocz. XX w.
76.	Górki			Dom		Pocz. XX w.
77.	Jaworowo			Dwór		k. XIX w.
78.	Jaworowo			Budynek inwentarski		k. XIX w.
79.	Jaworowo			Park		k. XIX w.
80.	Jeziorki			Układ ruralistyczny		
81.	Jeziorki			Podwójny nagrobek w lesie		2. poł XX w.
82.	Jeziorki			Kapliczka		Pocz. XX w.
83.	Jeziorki			Dom		Pocz. XX w.
84.	Kijewice			Układ ruralistyczny		
85.	Kijewice			Krzyż		
86.	Kijewice			Dom		Pocz. XX w.
87.	Kijewice			Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
88.	Kijewice			Dom		Pocz. XX w.
89.	Kijewice			Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
90.	Kijewice			Dom		Pocz. XX w.
91.	Kijewice			Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
92.	Kijewice			Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
93.	Książ		2	dom		Pocz. XX w.
94.	Książ		2	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
95.	Kurzebiela			Leśniczówka		Pocz. XX w.
96.	Łąkie			Układ ruralistyczny		
97.	Łąkie			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
98.	Łąkie			krzyż		
99.	Łąkie		53	Dom d. szkoła		Pocz. Xx w.
100.	Łąkie		60	Dom		Pocz. XX w.
101.	Markowice			Układ ruralistyczny		
102.	Markowice			Cmentarz par.		Pocz. XX w.
103.	Markowice			Nagrobek powstańca Wlkp. Na terenie przykościelnym		1919
104.	Markowice			Park dworski		XIX w.
105.	Markowice			Ogrodzenie		XIX/XX w.
106.	Markowice			Rządcówka		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
107.	Markowice			Spichlerz w zespole folwarcznym		Pocz. XX w.
108.	Markowice			Magazyn w zespole folwarcznym		k. XIX w.
109.	Markowice			Magazyn zbożowy w zespole folwarcznym		k. XIX w.
110.	Markowice			Magazyn w zespole folwarcznym		k. XIX w.
111.	Markowice			Kapliczka		
112.	Markowice		8	Dom		
113.	Markowice		21	Dom		
114.	Markowice		26	Dom		k. XIX w.
115.	Markowice		28	Szkoła		Pocz. XX w.
116.	Markowice		30	Przedszkole		Pocz. XX w.
117.	Markowice		30	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
118.	Markowice		31	Poczta		Pocz. XX w.
119.	Markowice		36	Dom		Pocz. XX w.
120.	Markowice		41	Dom		Pocz. XX w.
121.	Miradz			Leśniczówka		I. 20. XX w.
122.	Miradz			Budynek gospodarczy w zespole leśniczówki		I. 20. XX w.
123.	Miradz		13	Dom		Pocz. XX w.
124.	Mirosławice			Układ ruralistyczny		
125.	Mirosławice			Park dworski		XIX w.
126.	Młynice			Układ ruralistyczny		
127.	Młynice			Figura Matki Boskiej		
128.	Młynice		8	dom		Pocz. XX w.
129.	Młynice		8	Zabudowania gospodarcze		Pocz. XX w.
130.	Młynice		9	dom		Pocz. XX w.
131.	Młynice		9	Zabudowania gospodarcze		Pocz. XX w.
132.	Młynice		10	dom		Pocz. XX w.
133.	Młynice		10	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
134.	Młynice		19	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
135.	Młynice		20	Dom		Pocz. XX w.
136.	Młynice		33	Dom		Pocz. XX w.
137.	Młyny			Układ ruralistyczny		
138.	Młyny		7	Dom		Pocz. XX w.
139.	Młyny		9	Dom		Pocz. XX w.
140.	Młyny		9	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
141.	Młyny		14	dom		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
142.	Młyny		16	Budynek gospodarczy		k. XIX w.
143.	Młyny		18	Dom		Pocz. XX w.
144.	Młyny		22	Wiatrak		k. XIX w.
145.	Młyny		25	Dom		Pocz. XX w.
146.	Młyny		26	Dom		Pocz. XX w.
147.	Młyny		40	Dom		Pocz. XX w.
148.	Młyny		41	Dom		Pocz. XX w.
149.	Młyny		42	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
150.	Młyny		48	Dom		Pocz. XX w.
151.	Młyny		48	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
152.	Młyny		70	Dom d. szkoła		Pocz. XX w.
153.	Młyny		70	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
154.	Młyny		74	Dom		Pocz. XX w.
155.	Młyny		75	Dom		1912
156.	Młyny			Stacja kolejowa		k. XIX w.
157.	Niemojewko			Park dworski		XIX w.
158.	Niemojewko			spichlerz		XIX w.
159.	Niemojewko		2	Dom		Pocz. XX w.
160.	Niemojewko		7	Dorn		1. poł. XX w.
161.	Niemojewko		7	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
162.	Ostrowo			Układ ruralistyczny		
163.	Ostrowo			Kościół par. p.w. NSPJ		1870
164.	Ostrowo			Plebania		1870
165.	Ostrowo			Cmentarz par.		XIX/XX w.
166.	ostrowo			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
167.	Ostrowo			Kapliczka św. Floriana		k. XIX w.
168.	Ostrowo			Figura MB		
169.	Ostrowo			Krzyż		
170.	Ostrowo		2	Dom		1. poł XX w.
171.	Ostrowo		2	Budynek gospodarczy		1. poł XX w.
172.	Ostrowo		3	Dom		1. poł XX w.
173.	Ostrowo		46	Dom		Pocz. XX w.
174.	Ostrowo		46	Zabudowania gospodarcze		Pocz. XX w.
175.	Ostrowo		50	Dom		Pocz. XX w.
176.	Ostrowo		54	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
177.	Ostrowo		56	Dom		Pocz. XX w.
178.	Ostrowo		56	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
179.	Ostrowo		67	Dom		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
180.	Ostrowo		80	Dom		Pocz. XX w.
181.	Ostrowo		80	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
182.	Ostrowo		97	Dom		Pocz. XX w.
183.	Ostrowo		97	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
184.	Ostrowo		101	Dom		k. XIX w.
185.	Ostrowo		101	Budynek inwentarski		k. XIX w.
186.	Ostrowo			d. szkoła		Pocz. XX w.
187.	Ostrowo			Dwór		1928
188.	Rzadkwin			Układ ruralistyczny		
189.	Rzadkwin			Cmentarz par.		Pocz. XX w.
190.	Rzadkwin			Dom ogrodnika zespołu dworskiego		k. XIX w.
191.	Rzadkwin			Obora		k. XIX w.
192.	Rzadkwin			kapliczka		XX w.
193.	Rzadkwin		32	szkoła		Pocz. XX w.
194.	Rzadkwin		32	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
195.	Rzadkwin		35	dom		Pocz. XX w.
196.	Rzadkwin		35	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
197.	Sławsko Dolne			Układ ruralistyczny		
198.	Sławsko Dolne			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
199.	Sławsko Dolne		18	Dom d. dwór		k. XIX w.
200.	Sławsko Dolne		26	Dom d. oficyna		k. XIX w.
201.	Sławsko Dolne			Budynek inwentarski		k. XIX w.
202.	Sławsko Dolne		13	Dom d. szkoła		Pocz. XX w.
203.	Sławsko Dolne		18 26	Dom		
204.	Sławsko Dolne		27	Dom		k. XIX w.
205.	Sławsko Dolne		43	Dom		k. XIX w.
206.	Sławsko Dolne		44a	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
207.	Sławsko Dolne		55	Dom		Pocz. XX w.
208.	Starczewo kapliczka			Kapliczka		XX w.
209.	Stodolno			Układ ruralistyczny		
210.	Stodolno			Cmentarz ewangelicki		XIX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
211.	Stodolno		4	Dom		Pocz. XX w.
212.	Stodolno		4	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
213.	Stodolno		10	Dom		Pocz. XX w.
214.	Stodolno		10	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
215.	Stodolno		19	Dom		Pocz. XX w.
216.	Stodolno		19	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
217.	Stodolno		28	Dom		Pocz. XX w.
218.	Stodolno		28	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
219.	Stodolno		3	Dom		Pocz. XX w.
220.	Stodolno		11	Dom		Pocz. XX w.
221.	Stodolno		23	Dom		k. XIX w.
222.	Stodolno		29	dom		k. XIX w.
223.	Stodolno		12	Wiatrak paltrak		k. XIX w.
224.	Stodolno		20	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
225.	Stodolno		26	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
226.	Stodolno		27	Budynek inwentarski ob. Dom		Pocz. XX w.
227.	Stodolno		33	Budynek inwentarski		k. XIX w.
228.	Stodoły			Układ ruralistyczny		
229.	Stodoły			Kościół par. p.w. św. Wojciecha		k. XIX w.
230.	Stodoły			plebania		k. XIX w.
231.	Stodoły			Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
232.	Stodoły			Stodoła		Pocz. XX w.
233.	Stodoły			Cmentarz par.		Pocz. XX w.
234.	Stodoły			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
235.	Stodoły			Figura Pana Jezusa		XX w.
236.	Stodoły			Szkoła		Pocz. XX w.
237.	Stodoły		3	Dom		Pocz. XX w.
238.	Stodoły		3	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
239.	Stodoły		11	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
24C.	Stodoły		13	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
241.	Stodoły		14	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
242.	Stodoły		29	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
243.	Stodoły		35	Budynek inwentarski		Pocz. XX w.
244.	Stodoły		39	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
245.	Strzelno			Układ urbanistyczny		XIV-XIX w.
246.	Strzelno	Andrzeja	4	Dom		2. poł. XIX w.
247.	Strzelno	Cegielka	3	Dom		k. XIX w.
248.	Strzelno	Cegielka	6	Dom		XIX/XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
249.	Strzelno	Cegiełka	16	Dom		XIX/XX w.
250.	Strzelno	Cegiełka	18	Dom		XIX/XX w.
251.	Strzelno	Cestryjewska	2	Dom		Poł. XIX w.
252.	Strzelno	Cestryjewska	9	Dom		2. poł XIX w.
253.	Strzelno	Cestryjewska	12	Dom		2. poł. XIX w.
254.	Strzelno	Cieślewiczka	2	Dom/Inspektorat Oświaty		Pocz. XX w.
255.	Strzelno	Cieślewiczka	4	Komisariat Policji		Pocz. XX w.
256.	Strzelno	Ducha św.	2	Dom		2. poł. XIX w.
257.	Strzelno	Ducha św.	2	Spichlerz przy domu		2. poł. XIX w.
258.	Strzelno	Ducha św.	3	Dom		XIX/XX w.
259.	Strzelno	Ducha św.	6	Dom		k. XIX w.
260.	Strzelno	Ducha św.	7	Dom		k. XIX w.
261.	Strzelno	Ducha św.	8	Dom		XIX/XX w.
262.	Strzelno	Ducha św.	9	Dom		1882
263.	Strzelno	Ducha św.	10	Dom		2. poł. XIX w.
264.	Strzelno	Ducha św.	12	Dom		Poł. XIX w
265.	Strzelno	Ducha św.	13	Dom		1894
266.	Strzelno	Ducha św.	14	Dom		Poł. XIX w.
267.	Strzelno	Ducha św.	15	Dom		Poł. XIX w.
268.	Strzelno	Ducha św.	17	Dom		Poł. XIX w.
269.	Strzelno	Ducha św.	18	Dom		k. XIX w.
270.	Strzelno	Ducha św.	19	Dom		1. poł. XX w.
271.	Strzelno	Ducha św.	21	Dom		Poł. XIX w.
272.	Strzelno	Ducha św.	23	Dom		k. XIX w.
273.	Strzelno	Ducha św.	25	Dom		1902
274.	Strzelno	Ducha św.	26	Dom		Pocz. XX w.
275.	Strzelno	Ducha św.	29	Dom		k. XIX w.
276.	Strzelno	Ducha św.	30	Dom		1860
277.	Strzelno	Ducha św.	32	Poczta		k. XIX w.
278.	Strzelno	Ducha św.	34	Dom		k. XIX w.
279.	Strzelno	Ducha św.	36	Dom		k. XIX w.
280.	Strzelno	Ducha św.	33	Dom		1. poł. XX w.
281.	Strzelno	Gimnazjalna	3	Dom		XIX/XX w.
282.	Strzelno	Gimnazjalna	6	Dom		Pocz. XX w.
283.	Strzelno	Gimnazjalna	7	Zespół Szkół		k. XIX w.
284.	Strzelno	Gimnazjalna	8	Dom		XIX/XX w.
285.	Strzelno	Gimnazjalna	9	Dom		XIX/XX w.
286.	Strzelno	Gimnazjalna	10	Dom		XIX/XX w.
287.	Strzelno	Gimnazjalna	13	d. mleczarnia		XIX/XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
288.	Strzelno	Gimnazjalna	16	Dom		Pocz. XX w.
289.	Strzelno	Gimnazjalna	17	Szkoła		1925
290.	Strzelno	Gimnazjalna	20	Dom		Pocz. XX w.
291.	Strzelno	Gimnazjalna	22	Dom		1. poł. XX w.
292.	Strzelno	Gimnazjalna	24	Dom		1. poł. XX w.
293.	Strzelno	Gimnazjalna	26	Dom Towarzystwa Niemieckiego		1904
294.	Strzelno	inowrocławska	1	Dom		1880
295.	Strzelno	inowrocławska	3	Dom		k. XIX w.
296.	Strzelno	inowrocławska	5	Dom		XIX/XX w.
297.	Strzelno	inowrocławska	6	Dom		k. XIX w.
298.	Strzelno	inowrocławska	7	Dom		XIX/XX w.
299.	Strzelno	inowrocławska	8	Dom		k. XIX w.
300.	Strzelno	inowrocławska	9	Dom		Pocz. XX w.
301.	Strzelno	inowrocławska	10	Dom		1900
302.	Strzelno	inowrocławska	11	Dom		XIX/XX w.
303.	Strzelno	inowrocławska	13	Dom		XIX/XX w.
304.	Strzelno	inowrocławska	14	Dom		k. XIX w.
305.	Strzelno	inowrocławska	14	Budynek gospodarczy		k. XIX w.
306.	Strzelno	inowrocławska	14a	Dom		k. XIX w.
307.	Strzelno	inowrocławska	15	Dom		2. poł. XIX w.
308.	Strzelno	inowrocławska	17	Dom		XIX/XX w.
309.	Strzelno	inowrocławska	19	Dom		2. poł. XIX w.
310.	Strzelno	inowrocławska	23	Dom		Pocz. XX w.
311.	Strzelno	Jana Bosko	1	Dom		XIX/XX w.
312.	Strzelno	Klasztorna	1	Dom		k. XIX w.
313.	Strzelno	Klasztorna	6	Dom		k. XIX w.
314.	Strzelno	Klasztorna	12	Dom		1. poł. XX w.
315.	Strzelno	Klonowa		Cmentarz żydowski		1. poł. XIX w.
316.	Strzelno	Kolejowa		Cmentarz par.		1849
317.	Strzelno	Kolejowa		Cmentarz ewangelicki z kaplicą cmentarną		XIX w.
318.	Strzelno	Kolejowa		Grobowiec rodziny Bartoszewskich		1911
319.	Strzelno	Kolejowa		Wodociągowa wieża ciśnięć		1910
320.	Strzelno	Kolejowa	1	Dom		Pocz. XX w.
321.	Strzelno	Kolejowa	5	Dom		1903
322.	Strzelno	Kolejowa	7	Dom		XIX/XX w.
323.	Strzelno	Kolejowa	9	Dom		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
324.	Strzelno	Kolejowa	11	Dom		Pocz. XX w.
325.	Strzelno	Kolejowa	13/1 5	Dom		Pocz. XX w.
326.	Strzelno	Kościelna	1	Dom		Poł. XIX w.
327.	Strzelno	Kościelna	2	Dom		k. XIX w.
328.	Strzelno	Kościelna	3	Dom		k. XIX w.
329.	Strzelno	Kościelna	4	Dom		k. XIX w.
330.	Strzelno	Kościelna	5	Dom		k. XIX w.
331.	Strzelno	Kościelna	6	Dom		k. XIX w.
332.	Strzelno	Kościelna	8	Dom		k. XIX w.
333.	Strzelno	Kościelna	9	Dom		k. XIX w.
334.	Strzelno	Kościelna	10	Dom		1904
335.	Strzelno	Kościelna	12	Dom		k. XIX w.
336.	Strzelno	Kościelna	14	Dom		k. XIX w.
337.	Strzelno	Kościuszki	1	d. kaplica i dom dozorcycmentarza		Pocz. XX w.
338.	Strzelno	Kościuszki	5	Dom		Pocz. XX w.
339.	Strzelno	Kościuszki	7	Dom		Pocz. XX w.
340.	Strzelno	Lipowa	2	Dom		2. poł XIX w.
341.	Strzelno	Lipowa	3	Dom		2. poł. XIX w.
342.	Strzelno	Lipowa	4	Dom		2. poł. XIX w.
343.	Strzelno	Lipowa	6	Dom		Pocz. XX w.
344.	Strzelno	Lipowa	9	Dom		XIX/XX w.
345.	Strzelno	Magazynowa	5	Spichlerz		Pocz. XX w.
346.	Strzelno	Miradzka	2	Dom		Pocz. XX w.
347.	Strzelno	Miradzka	2	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
348.	Strzelno	Miradzka	3	Dom		Pocz. XX w.
349.	Strzelno	Miradzka	5	Dom		Pocz. XX w.
350.	Strzelno	Michelsona	1	Przedszkole d. szkota		1904
351.	Strzelno	Michelsona	8	Dom		Pocz. XX w.
352.	Strzelno	Michelsona	15	Dom		Pocz. XX w.
353.	Strzelno	Michelsona	43	Dom		Pocz. XX w.
354.	Strzelno	Ogrodowa	10	Dom		k. XIX w.
355.	Strzelno	Ogrodowa	12	Dom		k. XIX w.
356.	Strzelno	Parkowa	1	Dom		Pocz. XX w.
357.	Strzelno	Parkowa	1a	Dom		Pocz. XX w.
358.	Strzelno	Powstania Wlkp.	1	Dom		Pocz. XX w.
359.	Strzelno	Powstania Wlkp.	3	Dom		Pocz. XX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
360.	Strzelno	Powstania Wlkp.	6	Dom		1903
361.	Strzelno	Powstania Wlkp.	8	Szpital		1. poł. XX w.
362.	Strzelno	Powstania Wlkp.	10	Dom		Pocz. XX w.
363.	Strzelno	Powstania Wlkp.	12	Dom		1910
364.	Strzelno	Powstania Wlkp.	14	Dom		Pocz. XX w.
365.	Strzelno	Powstania Wlkp.	18	Dom		Pocz. XX w.
366.	Strzelno	Powstania Wlkp.	22	Dom		Pocz. XX w.
367.	Strzelno	Powstania Wlkp.	24	Dom młynarza		1905
368.	Strzelno	Powstania Wlkp.	26	Młyn		1908
369.	Strzelno	Powstania Wlkp.	40	Dom		Pocz. XX w.
370.	Strzelno	Powstania Wlkp.	42	Dom		Pocz. XX w.
371.	Strzelno	Powstania Wlkp.	46	Dom		Pocz. XX w.
372.	Strzelno	Powstania Wlkp.	48	Dom		Pocz. XX w.
373.	Strzelno	Powstania Wlkp.	50	Dom		Pocz. Xx w.
374.	Strzelno	Raj	1	Dom		Pocz. XX w.
375.	Strzelno	Raj	5	Dom		Pocz. XX w.
376.	Strzelno	Raj	11	Dom		Pocz. XX w.
377.	Strzelno	Raj	11	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
378.	Strzelno	Rynek	1	Dom		Poł. XIX w.
379.	Strzelno	Rynek	1	Oficina		2. poł. XIX w.
380.	Strzelno	Rynek	2	Apteka		XIX7XX w.
381.	Strzelno	Rynek	3	Dom		XIX/XX w.
382.	Strzelno	Rynek	3	Budynek gospodarczy	planowana rozbiórka	XIX/XX w.
383.	Strzelno	Rynek	4	Dom		2. poł. XIX w.
384.	Strzelno	Rynek	5	Dom		k. XIX w.
385.	Strzelno	Rynek	5	Spichlerz	przebudowany/ zburzony	k. XIX w.
386.	Strzelno	Rynek	7	Dom		1. poł. XIX w.
387.	Strzelno	Rynek	8	Dom		k. XIX w.
388.	Strzelno	Rynek	8	Oficina		k. XIX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
389.	Strzelno	Rynek	9	Dom		Poł. XIX w.
390.	Strzelno	Rynek	9	Oficyna I		Pocz. XX w.
391.	Strzelno	Rynek	9	Oficyna II		Pocz. XX w.
392.	Strzelno	Rynek	9	Spichlerz		Pocz. XX w.
393.	Strzelno	Rynek	10	Dom		1909
394.	Strzelno	Rynek	10	Oficyna I		Pocz. XX w.
395.	Strzelno	Rynek	10	Oficyna II		Pocz. XX w.
396.	Strzelno	Rynek	11	Dom		1. poł. XIX w.
397.	Strzelno	Rynek	11	Oficyna		k. XIX w.
398.	Strzelno	Rynek	12	Dom		Poł. XIX w.
399.	Strzelno	Rynek	12	Oficyna		XIX w.
400.	Strzelno	Rynek	13	Dom		Ok. poł. XIX w.
401.	Strzelno	Rynek	13	Oficyna		XIX w.
402.	Strzelno	Rynek	14	Dom		1910
403.	Strzelno	Rynek	14	Oficyna		Pocz. XX w.
404.	Strzelno	Rynek	15	Dom		2. poł. XIX w.
405.	Strzelno	Rynek	15	Oficyna		2. poł. XIX w.
406.	Strzelno	Rynek	16	Dom		k. XIX w.
407.	Strzelno	Rynek	16	Budynek gospodarczy		XIX/XX w.
408.	Strzelno	Rynek	17	Dom		1847
409.	Strzelno	Rynek	17	Oficyna		XIX w.
410.	Strzelno	Rynek	17	Spichlerz		XIX w.
411.	Strzelno	Rynek	18	Dom		1900
412.	Strzelno	Rynek	18	Oficyna		1900
413.	Strzelno	Rynek	19	Dom		1904
414.	Strzelno	Rynek	20	Dom		1910
415.	Strzelno	Rynek	21	Dom		Pocz. XX w.
416.	Strzelno	Rynek	22	Dom		1936
417.	Strzelno	Rynek	23	Dom		k. XIX w.
418.	Strzelno	Rynek	24	Dom		k. XIX w.
419.	Strzelno	Rynek	24	Oficyna		XIX w. k. XIX w.
420.	Strzelno	Rynek	24	Spichlerz		k. XIX w.
421.	Strzelno	Rynek	25	Dom		Ok. poł. XIX w.
422.	Strzelno	Rynek	25	Oficyna		k. XIX w.
423.	Strzelno	Rynek	25	Spichlerz		2. poł. XIX w.
424.	Strzelno	Rynek	26	Dom		2. poł. XIX w.
425.	Strzelno	Rynek	26	Spichlerz		k. XIX w.
426.	Strzelno	Spichrzowa	3	Dom		Pocz. XX w.
427.	Strzelno	Spichrzowa	5	Dom		k. XIX w.

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
428.	Strzelno	Spichrzowa	9	Dom		Ok. poł. XIX w.
429.	Strzelno	Spichrzowa	11	Dom		Poł. XIX w.
430.	Strzelno	Spichrzowa	13	Rzeźnia		1889
431.	Strzelno	Spichrzowa	13	Dom właściciela		Pocz. XX w.
432.	Strzelno	Sportowa	1	Dom		Pocz. XX w.
433.	Strzelno	Sportowa	2	Dom		Pocz. XX w.
434.	Strzelno	Sportowa	6	Wieża strażacka		XX w.
435.	Strzelno	Sportowa	11	Dom		XX w.
436.	Strzelno	Szkolna	2	dom		Pocz. XX w.
437.	Strzelno	Ścianki	1	Spichlerz		Pocz. XX w.
438.	Strzelno	Ścianki	7	Dom		Pocz. XX w.
439.	Strzelno	Ścianki	11	Dom		Pocz. XX w.
440.	Strzelno	Ścianki	13	Dom		Pocz. XX w.
441.	Strzelno	Ścianki	26A	Spichlerz		Pocz. XX w.
442.	Strzelno	Pl. Świętokrzyski	1	Dom		Pocz. XX w.
443.	Strzelno	Pl. Świętokrzyski	4	Dom		Ok. 1900
444.	Strzelno	Pl. Świętokrzyski	4	Budynek administracyjny -pozostałości zespołu gazowni		Pocz. XX w.
445.	Strzelno	Pl. Świętokrzyski	4	Budynek gospodarczy - pozostałości zespołu gazowni		Pocz. XX w.
446.	Strzelno	Pl. Świętokrzyski	5	Dom		Pocz. XX w.
447.	Strzelno	Towarowa	2	Dom		Pocz. XX w.
448.	Strzelno Klasztorne			Park		Poł. XIX w.
449.	Strzelno Klasztorne			Dwór		1913
450.	Strzelno Klasztorne			Stajnia		Pocz. XX w.
451.	Strzelno Klasztorne			Obora		k. XIX w.
452.	Strzelno Klasztorne			Spichlerz		k. XIX w.
453.	Strzelno Klasztorne			Stodoła		k. XIX w.
454.	Strzelno Klasztorne			Gorzelnia		k. XIX w.
455.	Witkowo			Park dworski		XIX w.
456.	Wronowy			Układ ruralistyczny		
457.	Wronowy			Cmentarz par.		

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Uwagi	Datacja
458.	Wronowy			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
459.	Wronowy			Kościół par.		I. 20. XX w.
460.	Wronowy		93	plebania		XX w.
461.	Wronowy		28	Dom d. szkoła		Pocz. XX w.
462.	Wronowy		28	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
463.	Wronowy		41	Dworzec kolejowy		k. XIX w.
464.	Wronowy		42	Dom		k. XIX w.
465.	Wronowy		42	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
466.	Wronowy		29	d. poczta		Pocz. XX w.
467.	Wronowy		29	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
468.	Wronowy		31	Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
469.	Wymysłowice			Cmentarz ewangelicki		XIX w.
470.	Zofijówka			Park		Pocz. XX w.
471.	Zofijówka			Dwór		Pocz. XX w.
472.	Zofijówka			Obora		Pocz. XX w.
473.	Zofijówka			Stodoła		Pocz. XX w.
474.	Zofijówka			Stajnia/magazyn		Pocz. XX w.
475.	Zofijówka			Budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
476.	Żegotki			Dwór		1. poł. XIX w.
477.	Żegotki			Park		XIX w.

Źródło: Urząd Miejski w Strzelnie

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Strzelno

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
1	Bławatki	1	48-39	18	PSR/NOW, NOW	
2	Bławaty	1	47-39	39	NOW	
3	Bławaty	2	47-39	40	PSR, NOW	
4	Bławaty	3	47-39	41	KPL	
5	Bławaty	4	47-39	42	KPL	
6	Bławaty	5	47-39	43	KPOM	
7	Bławaty	6	47-39	44	WEB	
8	Bławaty	7	48-39	19	PSR, NOW	
9	Bławaty	8	48-39	20	PSR, NOW	
10	Bławaty	9	48-39	21	NOW	
11	Bławaty	10	48-39	22	NOW	
12	Bławaty	11	48-39	23	PSR, NOW	
13	Bławaty	12	48-39	24	PSR, NOW	
14	Bławaty	13	48-39	25	NOW	
15	Bławaty	14	48-39	26	KPL, NOW	
16	Bławaty	15	48-39	27	KPL, WSR, PSR, NOW	
17	Bławaty	16	48-39	28	EK, PSR/NOW, NOW	
18	Bławaty	17	48-39	29	KPL, PRADZIEJE, NOW	
19	Bławaty	18	48-39	30	PSR, PSR/NOW, NOW	
20	Bławaty	19	48-39	31	NOW	
21	Bławaty	20	48-39	32	PSR, NOW	
22	Bławaty	21	48-39	33	WSR ?, PSR, NOW	
23	Bożejewice	1A	47-40	3	KP	A
24	Bożejewice	1B	47-40	4	nieokreślone	A
25	Bożejewice	1	47-40	5	NOW	
26	Bożejewice	2	47-40	6	KP	
27	Bożejewice	3	47-40	7	KP	
28	Bożejewice	4	47-40	8	KP, NOW	
29	Bożejewice	5	47-40	9	KŁ?, KP, WSR	
30	Bożejewice	6	47-40	10	KŁ, NOW	
31	Bożejewice	7	47-40	11	KŁ, NOW	
32	Bożejewice	8	47-40	12	WSR, NOW	
33	Bożejewice	9	47-40	13	KP, PSR	
34	Bożejewice	10	47-40	14	KP, WSR, NOW	
35	Bożejewice	11	47-40	15	KP, PSR/NOW	
36	Bożejewice	12	47-40	16	NE, KP, WSR, PSR, NOW	
37	Bożejewice	13	47-40	17	KP, NOW	
38	Bożejewice	14	47-40	18	KP, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
39	Bożejewice	15	47-40	19	KŁ, NOW	
40	Bożejewice	16	47-40	20	KCWR, KŁ	
41	Bożejewice	17	47-40	21	KPOM, NOW	
42	Bożejewice	18	47-40	22	KP, PSR/NOW	
43	Bożejewice	19	47-40	23	KP, WSR	
44	Bożejewice	20	47-40	24	KP	
46	Bożejewice	22	47-40	26	KAK, KP	
47	Bożejewice	23	47-40	27	NE, KP, NOW	
48	Bożejewice	28	47-40	25	KP, WSR	
49	Bożejewice	33	46-40	182	KPL, K. TRZCINIECKA, KŁ, KP, WSR, NOW	
50	Bożejewice	34	46-40	183	KPL, KŁ, KP, WSR, PSR, NOW	
51	Bożejewice	35	46-40	184	KPL, KŁ, WSR	
52	Bożejewice	36	46-40	185	KŁ, KP	
53	Bożejewice	37	46-40	186	KŁ, WSR	
54	Bożejewice	38	46-40	187	KŁ, KP?, NOW	
55	Bożejewice	39	46-40	188	KŁ	
56	Bożejewice	40	46-40	189	KŁ	
57	Bożejewice	41	46-40	190	KAK	
58	Bożejewice	42	46-40	191	KŁ?, WSR	
59	Bożejewice	43	46-40	192	KP?	
60	Bożejewice	44	46-40	193	KŁ, WSR, NOW	
61	Bożejewice	45	46-40	194	WSR, NOW	
62	Bożejewice	46	46-40	195	KAK, KŁ, WSR, NOW	
63	Bożejewice	47	46-40	196	KAK, KŁ, WSR	
64	Bożejewice	48	46-40	197	KPL, KL, WSR, NOW	
65	Bożejewice	49	46-40	198	KŁ, NOW	
66	Bożejewice	50	46-40	199	KŁ, WSR, NOW	
67	Bożejewice	51	46-40	200	KŁ, NOW	
68	Bożejewice	52	46-40	201	KŁ, KP, WSR	
69	Bożejewice	53	46-40	202	KŁ, WSR	
70	Bożejewice	54	46-40	203	KCW, nieokreślone	
71	Bożejewice	55	46-40	204	KŁ, WSR, NOW	
72	Bożejewice	56	46-40	205	KPL, KAK, KŁ?, WSR, NOW	
73	Bożejewice	57	46-40	206	KŁ, WSR,	
74	Bożejewice	58	46-40	207	KPL, KAK, KŁ, KP, WSR, NOW, nieokreślone	
75	Bronisław	1	48-39	1	KPL	A
76	Bronisław	2	47-39	26	WSR	
77	Bronisław	4	47-39	27	KAK, KŁ, WSR, NOW	
78	Bronisław	7	47-39	28	NOW	
79	Bronisław	8	47-39	29	KPL, KAK, KŁ-KPOM, WSR, PSR,	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
					NOW	
80	Bronisław	9	47-39	30	WSR?, NOW	
81	Bronisław	10	47-39	31	KAK, NOW	
82	Bronisław	11	47-39	32	PSR, NOW	
83	Bronisław	12	47-39	33	KPL, NOW	
84	Bronisław	13	47-39	34	WSR, NOW	
85	Bronisław	14	47-39	35	PSR, NOW	
86	Bronisław	15	47-39	36	KŁ-KPOM?	
87	Bronisław	16	47-39	37	NOW	
88	Bronisław	17	47-39	38	NE	
89	Bronisław	18	48-39	2	NESCH/WEB, PSR, PSR/NOW	
90	Bronisław	19	48-39	3	KPL, KAK, PSR, NOW	
91	Bronisław	20	48-39	4	PSR	
92	Bronisław	21	48-39	5	KPL, PRADZIEJE ?, PSR/NOW, NOW	
93	Bronisław	22	48-39	6	PSR, NOW	
94	Bronisław	23	48-39	7	WSR, NOW	
95	Bronisław	24	48-39	8	NOW	
96	Bronisław	25	48-39	9	PSR	
97	Bronisław	26	48-39	10	NOW	
98	Bronisław	27	48-39	11	EK, PSR, NOW	
99	Bronisław	28	48-39	12	PSR, NOW	
100	Bronisław	29	48-39	13	NOW	
101	Bronisław	30	48-39	14	NOW	
102	Bronisław	31	48-39	15	PSR, PSR/NOW, NOW	
103	Bronisław	32	48-39	16	PSR, NOW	
104	Bronisław	33	48-39	17	PSR, PSR/NOW, NOW	
105	Ciechrz	1A	47-40	2	KCWR, KPL, KAK, KŁ, WSR	
106	Ciechrz	1	47-39	45	KAK, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
107	Ciechrz	2	47-39	46	KCWR, KPL, KŁ-KPOM, WSR, PSR, NOW	
108	Ciechrz	3	47-39	47	KCWR, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
109	Ciechrz	4	47-39	48	KŁ-KPO, KP?, WSR, NOW	
110	Ciechrz	5	47-39	49	KŁ-KPOM, WSR	
111	Ciechrz	6	47-39	50	WSR, PSR, NOW	
112	Ciechrz	7	47-39	51	KCWR, KŁ-KPOM,	
113	Ciechrz	8	47-39	52	KCWR, KŁ-KPOM, WSR, PSR, NOW	
114	Ciechrz	9	47-39	53	KCWR, KAK?, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
115	Ciechrz	10	47-39	54	NESCH?, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
116	Ciechrz	11	47-39	55	KAK, KŁ-KPOM, PSR	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
117	Ciechrz	12	47-39	56	KPL, KAK, NESCH?, KŁ-KPOM, KP, WSR	
118	Ciechrz	13	47-39	57	NOW	
119	Ciechrz	14	47-39	58	NOW	
120	Ciechrz	15	47-39	59	WSR, NOW	
121	Ciechrz	16	47-39	60	WSR?, NOW	
122	Ciechrz	17	47-39	61	KPL, KŁ-KPOM?, NOW	
123	Ciechrz	18	47-39	62	KŁ-KPOM, WSR, PSR	
124	Ciechrz	19	47-39	63	KŁ-KPOM?	
125	Ciechrz	20	47-39	64	KPL	
126	Ciechrz	21	47-39	65	KPL	
127	Ciechrz	22	47-39	66	WSR, NOW	
128	Ciechrz	23	47-39	67	KŁ-KPOM?, WSR, NOW	
129	Ciechrz	24	47-39	68	PRADZIEJE, NOW	
130	Ciechrz	25	47-39	69	KPL, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
131	Ciechrz	26	47-39	70	WEB?, WSR?, NOW	
132	Ciechrz	27	47-39	71	KPL	
133	Ciechrz	28	47-39	72	WSR, PSR?, NOW	
134	Ciechrz	29	47-39	73	KPL, KAK, WSR, NOW	
135	Ciechrz	30	47-39	74	KŁ-KPOM	
136	Cieńcisko	1	49-39	1	PSR, JOW	
137	Cieńcisko	2	49-39	2	NOW	
138	Cieńcisko	3	49-39	3	NOW	
139	Cieńcisko	4	49-39	4	NOW	
140	Cieńcisko	5	49-39	5	KŁ, NOW	
141	Cieńcisko	6	49-39	6	KŁ, PSR, NOW	
142	Cieńcisko	7	49-39	7	NOW	
143	Cieńcisko	8	49-39	8	MEZ, NW	
144	Cieńcisko	9	49-39	9	PSR, NOW	
146	Cieńcisko	10	49-39	10	NOW	
147	Cieńcisko	11	49-39	11	NOW	
148	Cieńcisko	12	49-39	12	NOW	
149	Cieńcisko	13	49-39	13	NOW	
150	Cieńcisko	14	49-39	14	NOW	
151	Cieńcisko	15	49-39	15	NOW	
152	Cieńcisko	16	49-39	16	WSR, NOW	
153	Cieńcisko	17	49-39	17	PSR, NOW	
154	Cieńcisko	18	49-39	18	WSR, PSR, NOW	
155	Cieńcisko	19	49-39	19	PSR, NOW	
156	Cieńcisko	20	49-39	20	OR, NOW	
157	Cieńcisko	21	49-39	21	PSR, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
158	Cieńcisko	22	49-39	22	KŁ, WSR, NOW	
159	Cieńcisko	23	49-39	23	NOW	
160	Cieńcisko	24	49-39	24	PSR, NOW	
161	Cieńcisko	25	49-39	25	NOW	
162	Cieńcisko	26	49-39	26	WSR, NOW	
163	Cieńcisko	27	49-39	27	KAK, OR, WSR, NOW	
164	Cieńcisko	28	49-39	28	NOW	
165	Cieńcisko	29	49-39	29	KCSZ, PRADZIEJE, WSR, NOW	
166	Cieńcisko	30	49-39	30	NOW	
167	Gociwie (Rzadkwin)	1	46-39	1	NE, KP	
168	Górki	1	46-39	38	KP, NOW	
169	Górki	2	46-39	39	KP, NOW	
170	Górki	3	46-39	40	KP, WSR	
171	Górki	4	46-39	41	KP, WSR	
172	Górki	5	46-39	42	WSR, PSR	
173	Górki	6	46-39	43	NOW	
174	Górki	7	46-39	45	WSR, NOW	
175	Górki	8	46-39	117	KŁ, NOW	
176	Górki	9	46-39	118	KP	
177	Górki	10	46-39	119	NE, KP	
178	Górki	11	46-39	120	KP, NOW	
179	Górki	12	46-39	140	KP	
180	Górki	13	46-39	141	KP	
181	Górki	14	46-39	142	WSR, NOW	
182	Górki	15	46-39	147	LAT	
183	Jeziorki	1	48-39	34	NOW	
184	Jeziorki	2	48-39	35	NOW	
185	Jeziorki	3	48-39	36	NOW	
186	Jeziorki	4	48-39	37	NOW	
187	Jeziorki	5	48-39	38	PSR, NOW	
188	Jeziorki	6	48-39	39	KPL, PSR, NOW	
189	Jeziorki	7	48-39	40	KŁ, PSR, NOW	
190	Jeziorki	8	48-39	41	NOW	
191	Jeziorki	9	48-39	42	PSR, NOW	
192	Jeziorki	10	48-39	43	NOW	
193	Jeziorki	11	48-39	44	KPL, PSR, NOW	
194	Jeziorki	12	48-39	45	PSR, NOW	
195	Kijewice	5	48-40	28	KPL, KAK, nieokreślone	
196	Kijewice	6	48-40	30	KAK, KP, WSR, NOW	
197	Kijewice	7	48-40	29	KŁ? WSR	
198	Kijewice	8	48-40	27	KAK, PSR	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
199	Kijewice	9	49-40	5	WSR	
200	Kijewice	10	49-40	6	PSR, NOW	
201	Kijewice	11	49-40	7	KPL, WSR, PSR	
202	Kijewice	12	49-40	8	KPL	
203	Kijewice	13	49-40	9	KPL, NOW	
204	Kijewice	14	49-40	4	KŁ, NOW	
205	Łąkie	1	48-39	114	PRADZIEJE, NOW	
206	Łąkie	2	48-39	115	KPL, KAK, PSR, NOW	
207	Łąkie	3	48-39	116	KPL, PSR/NOW, NOW	
208	Łąkie	4	48-39	117	EK, NOW	
209	Łąkie	5	48-39	118	PSR, NOW	
210	Łąkie	6	48-39	119	NOW	
211	Łąkie	7	48-39	120	PRADZIEJE, NOW	
212	Łąkie	8	48-39	121	KAK, KŁ, WSR, PSR, NOW	
213	Łąkie	9	48-39	122	PSR/NOW, NOW	
214	Łąkie	10	48-39	123	PSR, PSR/NOW, NOW	
215	Łąkie	11	48-39	124	KAK, KŁ, NOW	
216	Łąkie	12	48-39	125	KAK, KŁ, WSR, NOW	
217	Łąkie	13	48-39	126	KPL, KAK, WSR	
218	Łąkie	14	48-39	127	KPL, KŁ-KPOM	
219	Łąkie	15	48-39	128	NOW	
220	Łąkie	16	48-39	129	NOW	
221	Łąkie	17	48-39	130	KŁ?, NOW	
222	Łąkie	18	48-39	131	PSR, NOW	
223	Łąkie	19	48-39	132	KŁ-KPOM, NOW	
224	Łąkie	20	48-39	133	KAK, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
225	Łąkie	21	48-39	134	KŁ-KPOM, PRADZIEJE, NOW	
226	Łąkie	22	48-39	135	KPL, KŁ, NOW	
227	Łąkie	23	48-39	136	KŁ-KPOM	
228	Łąkie	24	48-39	137	KPL, KŁ, NOW	
229	Łąkie	25	48-39	138	KPL, KŁ	
230	Łąkie	26	48-39	139	KPL, KŁ	
231	Łąkie	27	48-39	140	KPL, NESCH/WEB, KŁ-KPOM	
232	Łąkie	28	48-39	141	KPL, KŁ, WSR, NOW	
233	Łąkie	29	48-39	142	KPL, PSR, PSR/NOW, NOW	
234	Łąkie	30	48-39	143	KPL, NOW	
235	Łąkie	31	48-39	144	KPL, NOW	
236	Łąkie	32	48-39	145	KPL, WSR, NOW	
237	Łąkie	33	48-39	146	NOW	
238	Łąkie	34	48-39	147	NOW	
239	Łąkie	35	48-39	148	NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
240	Łąkie	36	48-39	149	PSR, NOW	
241	Łąkie	37	48-39	150	NOW	
242	Łąkie	38	48-39	151	KŁ-KPOM, NOW	
243	Łąkie	39	48-39	152	PSR, PSR/NOW, NOW	
244	Łąkie	40	48-39	153	PSR, NOW	
245	Łąkie	41	48-39	154	KPL, NOW	
246	Markowice	3	46-40	160	KPL, KŁ, KP, WSR, NOW	
247	Markowice	4	46-40	161	KPL, KAK, KŁ, KP, NOW	
248	Markowice	5	46-40	162	KŁ, WSR, NOW	
249	Markowice	6	46-40	163	KPL, KŁ, KP	
250	Markowice	8	46-40	164	KPL, KAK, WSR, NOW, nieokreślone	
251	Markowice	9	46-40	165	KPL, KAK, KŁ, KP, WSR, PSR	
252	Markowice	10	46-40	166	KŁ, KP, WSR?, NOW	
253	Markowice	11	46-40	167	KŁ, NOW	
254	Markowice	12	46-40	168	KPL, NOW	
255	Markowice	13	46-40	169	KPL, KŁ, NOW	
256	Markowice	14	46-40	170	KŁ	
257	Markowice	15	46-40	171	WSR?, NOW	
258	Markowice	16	46-40	172	WSR, NOW	
259	Markowice	17	46-40	173	KŁ, WSR, NOW	
260	Markowice	18	46-40	174	WSR, NOW	
261	Markowice	19	46-40	175	KAK, KŁ, NOW	
262	Markowice	20	46-40	176	KPL, KŁ, KP, WSR	
263	Markowice	21	46-40	177	MEZ-NE, KŁ	
264	Markowice	22	46-40	178	KŁ, NOW	
265	Markowice	23	46-40	179	WSR?, NOW	
266	Markowice	24	46-40	180	nieokreślone	A
267	Markowice	25	46-40	181	SR?	A
268	Markowice	26	46-39	136	KPL	
269	Markowice	27	46-39	137	KP, NOW	
270	Miradz	1	49-38	181	PSR-NOW	
271	Miradz	1A	49-39	67	WSR	
272	Miradz	2	49-38	180	KPL, PSR/NOW	
273	Miradz	3A	49-39	68	KPL	
274	Miradz	4A	49-39	69	PRADZIEJE ?	
275	Miradz	5	48-39	113	NOW	
276	Miradz	6	48-39	112	KPL, KP, NOW	
277	Miradz	7A	49-39	70	KPL	
278	Miradz	8	49-39	71	NOW	
279	Miradz	9	49-39	72	NESCH/WEB, KŁ, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
280	Miradz	10	49-39	73	KPL, KAK, KŁ/KPOM, PSR	
281	Miradz	11	49-39	117	KPL-megality ?	
282	Miradz	12	49-39	118	KPL-megality ?	
283	Miradz	13	49-39	119	KPL-megality ?	
284	Miradz	14	49-39	120	KPL-megality ?	
285	Miradz	15	48-39	168	KPL-megality ?	
286	Miradz	16	48-39	169	KPL-megality ?	
287	Mirosławice	1	49-40	10	NE, EB, WSR	A
288	Mirosławice	2	49-40	16	WSR faza D-E (?)	A
289	Mirosławice	3	49-40	21	WSR faza D-E (?)	A
290	Mirosławice	4	49-40	11	KŁ, PRADZIEJE, WSR, NOW	
291	Mirosławice	5	49-40	12	KAK, KŁ, nieokreślone	
292	Mirosławice	6	49-40	13	KAK, KŁ, WSR, NOW	
293	Mirosławice	7	49-40	14	KŁ, WSR, PSR	
294	Mirosławice	8	49-40	15	PRADZIEJE, PSR, NOW	
295	Mirosławice	9	49-40	17	KŁ, PRADZIEJE, WSR	
296	Mirosławice	10	49-40	18	KŁ, PRADZIEJE, WSR	
297	Mirosławice	11	49-40	19	KAK ?, KŁ, OR, WSR, PSR, NOW	
298	Mirosławice	12	49-40	20	NOW	
299	Mirosławice	13	49-40	22	NOW	
300	Mirosławice	14	49-40	23	NOW	
301	Mirosławice	15	49-40	24	PSR	
302	Mirosławice	16	49-40	25	NOW	
303	Mirosławice	17	49-40	26	NE, NOW	
304	Młynice	1	48-40	24	KCWR, KL, KPL, KP, WSR	
305	Młynice	2	48-40	25	KŁ, KP, NOW	
306	Młynice	3	48-40	23	KAK	
307	Młynice	4	48-39	155	KŁ-KPOM	
308	Młynice	5	48-39	156	KAK, KŁ-KPOM	
309	Młynice	6	48-39	157	KAK, KŁ	
310	Młynice	7	48-39	158	NOW	
311	Młynice	8	48-39	159	KAK, WSR, PSR	
312	Młynice	9	48-39	160	KPL, NOW	
313	Młynice	10	48-39	161	NOW	
314	Młynice	11	48-39	162	KP, WSR	
315	Młynice	12	48-39	163	KP, NOW	
316	Młynny	1	48-40	26	KAK, KŁ, KP, nieokreślone	
317	Młynny	2	48-39	164	KAK ?	A
318	Młynny	3	48-39	165	NOW	
319	Młynny	4	48-39	166	KP, NOW	
320	Młynny	5	48-39	167	WSR, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
321	Młyny	6	49-39	74	KAK, KŁ, PSR	
322	Młyny	7	49-39	75	PSR, NOW	
323	Młyny	8	49-39	76	WSR, NOW	
324	Młyny	9	49-39	77	MEZ, KŁ, WSR, NOW	
325	Młyny	10	49-39	78	NOW	
326	Młyny	11	49-39	79	NOW	
327	Młyny	12	49-39	80	KPL	
328	Młyny	13	49-39	81	NOW	
329	Młyny	14	49-39	82	KPL, NOW	
330	Młyny	15	49-39	83	NOW	
331	Młyny	16	49-39	84	KŁ, WSR, PSR, NOW	
332	Młyny	17	49-39	85	EK, WSR, NOW	
333	Młyny	18	49-39	86	NOW	
334	Młyny	19	49-39	87	KŁ, NOW	
335	Młyny	20	49-39	88	NOW	
336	Młyny	21	49-39	89	KPL, NOW	
337	Młyny	22	49-39	90	NOW	
338	Młyny	23	49-39	91	KŁ, NOW	
339	Młyny	24	49-39	92	KPL, NOW	
340	Młyny	25	49-40	1	NOW	
341	Młyny	26	49-40	2	KŁ ?	
342	Młyny	27	49-40	3	PSR	
343	Niemojewko	1	46-40	147	KŁ, KP, WSR	
344	Niemojewko	2	46-40	148	KPL, KŁ, KP, WSR, NOW	
346	Niemojewko	3	46-40	149	KPL, K.IWIENSKA, KŁ, KP, WSR	
347	Niemojewko	4	46-40	150	KŁ, KP, WSR,	
348	Niemojewko	5	46-40	151	KŁ, KP, WSR, NOW	
349	Niemojewko	6	46-40	152	KPL, KŁ, KP, WSR, NOW	
350	Niemojewko	7	46-40	153	KP, WSR	
351	Niemojewko	9	46-40	154	K.IWIENSKA ?	
352	Niemojewko	10	46-40	155	KPL, KŁ, KP	
353	Niemojewko	11	46-40	156	WSR	
354	Niemojewko	12	46-40	157	KAK, KŁ, KP, WSR	
355	Niemojewko	13	46-40	158	KŁ	
356	Niemojewko	14	46-40	159	KŁ, KP, NOW	
357	Niemojewko	15	46-39	128	KP	
358	Niemojewko	16	46-39	129	NE, KP, NOW	
359	Niemojewko	17	46-39	130	KP	
360	Niemojewko	18	46-39	131	KP, NOW	
361	Niemojewko	19	46-39	132	NE, PSR	
362	Niemojewko	20	46-39	134	KPL	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
363	Niemojewko	21	46-39	135	KPL, NOW	
364	Niemojewko	22	46-39	146	OR, NOW	
365	Niemojewko	23	46-39	150	MEZ	A
366	Niemojewko	24	46-39	151	KP	A
367	Ostrowo	1	49-38	171	NESCH/WEB, PSR	A
368	Ostrowo	1A	50-39	1	PSR/NOW	
369	Ostrowo	2	49-38	172	nieokreślone - osada palowa?	A
370	Ostrowo	2A	50-39	2	PSR/NOW	
371	Ostrowo	3	49-38	173	WSR - skarb, PSR/NOW	A
372	Ostrowo	3A	50-39	3	PSR/NOW	
373	Ostrowo	4	49-38	174	KPL	
374	Ostrowo	4A	50-39	4	KAK, PSR/NOW	
375	Ostrowo	5	49-38	175	KŁ?, PSR	
376	Ostrowo	5A	50-39	5	NOW	
377	Ostrowo	6	49-38	176	KPL, KŁ	
378	Ostrowo	6A	50-39	6	PSR/NOW	
379	Ostrowo	7	49-38	177	KŁ?	
380	Ostrowo	7A	50-39	7	PSR/NOW	
381	Ostrowo	8	49-38	178	KŁ, PSR/NOW	
382	Ostrowo	9	49-38	179	PSR	
383	Ostrowo	17	49-39	31	NOW	
384	Ostrowo	18	49-39	32	NOW	
385	Ostrowo	19	49-39	33	PSR, NOW	
386	Ostrowo	20	49-39	34	NOW	
387	Ostrowo	21	49-39	35	KPL, KAK	
388	Ostrowo	22	49-39	36	KŁ, PRADZIEJE, NOW	
389	Ostrowo	23	49-39	37	PSR	
390	Ostrowo	24	49-39	38	KAK, PSR	
391	Ostrowo	25	49-39	39	NOW	
	Ostrowo	26	49-39	40	KPL, NOW	
393	Ostrowo	27	49-39	41	KŁ, PRADZIEJE	
394	Ostrowo	28	49-39	42	KŁ, NOW	
395	Ostrowo	29	49-39	43	NOW	
396	Ostrowo	30	49-39	44	NOW	
397	Ostrowo	31	49-39	45	PSR, NOW	
398	Ostrowo	32	49-39	46	NOW	
399	Ostrowo	33	49-39	47	NOW	
400	Ostrowo	34	49-39	48	PSR	
401	Ostrowo	35	49-39	49	PSR	
402	Ostrowo	36	49-39	50	NOW	
403	Ostrowo	37	49-39	51	NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
404	Ostrowo	38	49-39	52	PSR, NOW	
405	Ostrowo	39	49-39	53	NOW	
406	Ostrowo	40	49-39	54	NOW	
407	Ostrowo	41	49-39	55	NOW	
408	Ostrowo	42	49-39	56	KPL, KAK, KP, NOW	
409	Ostrowo	43	49-39	57	NESCH/WEB, KŁ, PSR	
410	Ostrowo	44	49-39	58	KŁ, KP, NOW	
411	Ostrowo	45	49-39	59	KŁ	
412	Ostrowo	46	49-39	60	NOW	
413	Ostrowo	47	49-39	61	NOW	
414	Ostrowo	48	49-39	62	PSR, NOW	
415	Ostrowo	49	49-39	63	KŁ	
416	Ostrowo	50	49-39	64	MEZ, PRADZIEJE, NOW	
417	Ostrowo	51	49-39	65	NOW	
418	Ostrowo	52	49-39	66	PSR, NOW	
419	Rzadkwin	1	47-39	1	KŁ	
420	Rzadkwin	1a	47-39	2	KŁ	
421	Rzadkwin	2	47-39	3	KPL, KAK, KŁ, KP, WSR	
422	Rzadkwin	3	47-39	4	KŁ, KP, WSR	
423	Rzadkwin	4	47-39	5	KAK, KŁ, KP, WSR, PSR	
424	Rzadkwin	5	47-39	6	KPL, KAK, KŁ, WSR, PSR, NOW	
425	Rzadkwin	6	47-39	7	KŁ-KPOM, WSR, PSR, NOW	
426	Rzadkwin	7,8	47-39	8	KCWR, KŁ, KP, WSR, PSR, NOW	
427	Rzadkwin	9	47-39	9	KAK, KŁ, KP?, WSR	
428	Rzadkwin	10	47-39	10	KPL, KAK, NOW	
429	Rzadkwin	11	47-39	11	KPL, NOW	
430	Rzadkwin	12	47-39	12	WSR	
431	Rzadkwin	13	47-39	13	WSR, NOW	
432	Rzadkwin	14	47-39	14	WSR, NOW	
433	Rzadkwin	15	47-39	15	KPL, NESCH, KŁ-KPOM, NOW	
434	Rzadkwin	16	47-39	16	WSR, NOW	
435	Rzadkwin	17	47-39	17	KPL	
436	Rzadkwin	18	47-39	18	NOW	
437	Rzadkwin	19	47-39	19	NOW	
438	Rzadkwin	20	47-39	20	NOW	
439	Rzadkwin	21	47-39	21	KAK, KŁ-KPOM	
440	Rzadkwin	22	47-39	22	KAK	
441	Rzadkwin	23	47-39	23	KPL, EK, PSR-NOW	
442	Rzadkwin	24	47-39	24	EK, PSR-NOW	
443	Rzadkwin	25	47-39	25	KP	A
444	Stawsko Dolne	2	47-39	91	KCWR, KPL, KŁ-KPOM, KP?,	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
					WSR, NOW	
445	Sławsko Dolne	3	47-39	92	KCWR?, KPL, KAK, KŁ, KP, WSR?, PSR-NOW	
446	Sławsko Dolne	4	47-39	93	KPL, KAK, KŁ, KP, WSR, PSR, NOW	
447	Sławsko Dolne	5	47-39	94	KAK, KŁ, KP, WSR, NOW	
448	Sławsko Dolne	6	47-39	95	KCWR, KAK, KŁ, KP, WSR, NOW	
449	Sławsko Dolne	7	47-39	96	KCWR?, KAK?, KŁ-KPOM, PSR, NOW	
450	Sławsko Dolne	8	47-39	97	KŁ-KPO, KP, NOW	
451	Sławsko Dolne	9	47-39	98	KŁ-KPOM, KP, WSR, NOW	
452	Sławsko Dolne	12	47-39	99	KCWR, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
453	Sławsko Dolne	13	47-39	100	KCWR, WSR?	
454	Sławsko Dolne	14	47-39	101	KCWR, KŁ-KPOM, KP, WSR, NOW	
455	Sławsko Dolne	15	47-39	102	KCWR, KŁ-KPOM?, KP, NOW	
456	Sławsko Dolne	16	47-39	103	KŁ-KPOM?, NOW	
457	Sławsko Dolne	17	47-39	104	PSR, NOW	
458	Sławsko Dolne	18	47-39	105	NESCH	
459	Sławsko Dolne	19	47-39	106	KCWR, KŁ-KPOM, KP, WSR	
460	Sławsko Dolne	20	47-39	107	KŁ-KPOM, KP?	
461	Sławsko Dolne	21	47-39	108	KPL, PSR, NOW	
462	Sławsko Dolne	22	47-39	109	KCWR	
463	Sławsko Dolne	23	47-39	110	PSR, NOW	
464	Sławsko Dolne	24	47-39	111	KPL, KAK?	
465	Sławsko Dolne	25	47-39	112	KAK, NOW	
466	Sławsko Dolne	26	47-39	113	PSR, NOW	
467	Sławsko Dolne	27	47-39	114	KPL, WSR, NOW	
468	Sławsko Dolne	28	47-39	115	WSR?	
469	Sławsko Dolne	29	47-39	116	NOW	
470	Sławsko Dolne	30	47-39	117	NOW	
471	Sławsko Dolne	31	47-39	118	WSR, NOW	
472	Sławsko Dolne	32	47-39	119	KPL, NOW	
473	Sławsko Dolne	33	47-39	120	NOW	
474	Sławsko Dolne	34	47-39	121	KPL, KAK, NOW	
475	Sławsko Dolne	35	47-39	122	KPL	
476	Sławsko Dolne	36	47-39	12	PSR-NOW	
477	Sławsko Dolne	37	47-39	124	PRADZIEJE, NOW	
478	Sławsko Dolne	38	47-39	125	KAK, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
479	Sławsko Dolne	39	47-39	126	KŁ-KPOM?, NOW	
480	Sławsko Dolne	40	47-39	127	WSR, PSR, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
481	Ślawsko Dolne	41	47-39	128	WSR	
482	Ślawsko Dolne	42	47-39	129	KŁ-KPOM, KP?, PSR, NOW	
483	Ślawsko Dolne	43	47-39	130	KPL, KŁ-KPOM, NOW	
484	Ślawsko Dolne	44	47-39	131	KCWR?, NOW	
485	Ślawsko Dolne	45	47-39	132	PSR?, NOW	
486	Ślawsko Dolne	46	48-39	71	NOW	
487	Ślawsko Dolne	47	48-39	72	NOW	
488	Ślawsko Dolne	48	48-39	73	KAK, KP, PRADZIEJE	
489	Ślawsko Dolne	49	48-39	74	PSR, NOW	
490	Ślawsko Dolne	50	48-39	75	NOW	
491	Ślawsko Dolne	51	48-39	76	K.LENDZIELSKA, KPL, KŁ, KP, WSR	
492	Starczewo	1	48-40	32	KPL, KŁ	
493	Starczewo	2	48-40	34	KŁ	
494	Starczewo	3	48-40	33	NOW?	
495	Stodoły	1A	47-40	70	nieokreślone	A
496	Stodoły	1B	47-40	71	nieokreślone	A
497	Stodoły	1C	47-40	72	NOW	A
498	Stodoły	1D	47-40	73	NOW	A
499	Stodoły	1E	47-40	74	nieokreślone	A
500	Stodoły	1F	47-40	75	NE, KPOM	A
501	Stodoły	1	47-40	76	KP, WSR, NOW	
502	Stodoły	2	47-40	77	KP, WSR	
503	Stodoły	3	47-40	78	KAK, KŁ, KP, WSR	
504	Stodoły	4	47-40	79	WSR?	
505	Stodoły	5A	47-40	80	WSR, NOW	
506	Stodoły	5	47-39	133	KŁ-KPOM, NOW	
507	Stodoły	6A	47-40	81	KP, NOW	
508	Stodoły	6	47-39	134	KCWR, KP	
509	Stodoły	7	47-40	82	WSR, NOW	
510	Stodoły	8	47-40	83	KP, NOW	
511	Stodoły	9	47-40	84	NOW	
512	Stodoły	10	47-40	85	NOW	
513	Stodoły	11	47-40	86	PSR/NOW	
514	Stodoły	12	47-40	87	NOW	
515	Stodoły	13	47-40	88	NOW	
516	Stodoły	14	47-40	89	NOW	
517	Stodoły	15	47-40	90	KP, NOW	
518	Stodoły	16	47-40	91	PSR/NOW	
519	Stodoły	17	47-40	92	KP?, PSR	
520	Stodoły	18	47-40	93	NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
521	Stodoły	19	47-40	94	NOW	
522	Stodoły	20	47-40	95	NOW	
523	Stodoły	23	48-39	77	KPL, NOW	
524	Strzelno	1	48-39	46	SR, NOW	A zespół klasztorny
525	Strzelno	2	48-39	47	SR, NOW	A miasto lokacyjne
526	Strzelno	3	48-39	48	OR	A
527	Strzelno	4	48-39	49	NE	A
528	Strzelno	5	48-39	50	NE	A
529	Strzelno	6	48-39	51	KCSZ	A
530	Strzelno	7	48-39	52	KCWR	A
531	Strzelno	8	48-39	53	MEZ?	A
532	Strzelno	9	48-39	54	NOW	
533	Strzelno	10	48-39	55	KŁ, NOW	
534	Strzelno	11	48-39	56	NOW	
535	Strzelno	12	48-39	57	PSR, NOW	
536	Strzelno	13	48-39	58	PSR, NOW	
537	Strzelno	14	48-39	59	PSR, NOW	
538	Strzelno	15	48-39	60	PSR, NOW	
539	Strzelno	16	48-39	61	KPL, NOW	
540	Strzelno	17	48-39	62	PRADZIEJE, PSR, NOW	
541	Strzelno	18	48-39	63	NOW	
542	Strzelno	19	48-39	64	PSR, NOW	
543	Strzelno	20	48-39	65	PSR, NOW	
544	Strzelno	21	48-39	66	NOW	
546	Strzelno	22	48-39	67	NOW	
547	Strzelno	23	48-39	68	KPL, PSR/NOW	
548	Strzelno	24	48-39	69	NOW	
549	Strzelno	25	48-39	70	KŁ, PSR	
550	Strzelno Klasztorne	4	48-39	78	KP, PRADZIEJE, WSR	
551	Strzelno Klasztorne	5	48-39	79	NOW	
552	Strzelno Klasztorne	6	48-39	80	KPL, KAK, KP	
553	Strzelno Klasztorne	7	48-39	81	NOW	
554	Strzelno Klasztorne	8	48-39	82	NOW	
555	Strzelno Klasztorne	9	48-39	83	NOW	
556	Strzelno Klasztorne	10	48-39	84	KP, WSR	
557	Strzelno Klasztorne	11	48-39	85	KŁ, KP, WSR	
558	Strzelno Klasztorne	12	48-39	86	KP, WSR	
559	Strzelno Klasztorne	13	48-39	87	KAK, KŁ, KP, K.WIELBARSKA, PSR	
560	Strzelno Klasztorne	14	48-39	88	NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
561	Strzelno Klasztorne	15	48-39	89	WSR, NOW	
562	Strzelno Klasztorne	16	48-39	90	KP	
563	Strzelno Klasztorne	17	48-39	91	WSR, NOW	
564	Strzelno Klasztorne	18	48-39	92	KŁ-KPOM	
565	Strzelno Klasztorne	19	48-39	93	KAK, KŁ-KPOM, KP, WSR?	
566	Strzelno Klasztorne	20	48-39	94	KŁ, WSR	
567	Strzelno Klasztorne	21	48-39	95	KŁ-KPOM	
568	Strzelno Klasztorne	22	48-39	96	KAK, KŁ-KPOM, WSR	
569	Strzelno Klasztorne	23	48-39	97	PSR, NOW	
570	Strzelno Klasztorne	24	48-39	98	KP, NOW	
571	Strzelno Klasztorne	25	48-39	99	PSR, NOW	
572	Strzelno Klasztorne	26	48-39	100	NOW	
573	Strzelno Klasztorne	27	48-39	101	PSR, NOW	
574	Strzelno Klasztorne	28	48-39	102	KŁ, NOW	
575	Strzelno Klasztorne	29	48-39	103	NOW	
576	Strzelno Klasztorne	30	48-39	104	KPL, KŁ, NOW	
577	Strzelno Klasztorne	31	48-39	105	NOW	
578	Strzelno Klasztorne	32	48-39	106	NOW	
579	Strzelno Klasztorne	33	48-39	107	PSR, NOW	
580	Strzelno Klasztorne	34	48-39	108	NOW	
581	Strzelno Klasztorne	35	48-39	109	NOW	
582	Strzelno Klasztorne	36	48-39	110	KPL, KŁ	
583	Strzelno Klasztorne	37	48-39	111	KPL, KAK, NOW	
584	Wronowy	1	49-39	93	NOW	
585	Wronowy	2	49-39	94	NESCH/WEB, KŁ, NOW	
586	Wronowy	3	49-39	95	PSR, NOW	
587	Wronowy	4	49-39	96	PSR, NOW	
588	Wronowy	4A	48-40	31	KPL, KŁ, PSR/NOW	
589	Wronowy	5	49-39	97	NOW	
590	Wronowy	6	49-40	27	WSR, PSR, NOW	
591	Wronowy	7	49-40	28	PSR/NOW	
592	Wronowy	8	49-40	29	NOW	
593	Wronowy	9	49-40	30	PSR, NOW	
594	Wronowy	10	49-40	31	NOW	
595	Wronowy	11	49-40	32	PSR, NOW	
596	Wronowy	12	49-40	33	NOW	
597	Wronowy	13	49-40	34	PSR, NOW	
598	Wronowy	14	49-40	35	PSR, NOW	
599	Wronowy	15	49-40	36	PSR, NOW	
600	Wronowy	16	49-40	37	WSR, PSR, NOW	
601	Wronowy	17	49-40	38	PSR, NOW	

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

Lp.	Miejscowość	Nr w miejsc	AZP	Nr na arkuszu AZP	Kultura/chronologia	Uwagi
602	Wronowy	18	49-40	39	NOW	
603	Wronowy	19	49-40	40	EK, NOW	
604	Wymysłowice	1	46-39	138	NE, KP	
605	Wymysłowice	2	46-39	139	NE, KP	
606	Żegotki	1	47-40	1	WSR?-PSR?	A
607	Żegotki	2	47-39	75	KCWR, KŁ-KPOM, KP, WSR, NOW	
608	Żegotki	3	47-39	76	KCWR, KAK, KŁ, KP, WSR, PSR	
609	Żegotki	4	47-39	77	KCWR, KŁ-KPOM, KP, WSR, NOW	
610	Żegotki	5	47-39	78	EK, KŁ-KPOM, KP, PSR, NOW	
611	Żegotki	6	47-39	79	EK, WSR?, NOW	
612	Żegotki	7	47-39	80	KŁ-KPOM?, WSR, PSR, NOW	
613	Żegotki	8	47-39	81	WSR?, NOW	
614	Żegotki	9	47-39	82	KPL?, PSR	
615	Żegotki	10	47-39	83	WSR?, NOW	
616	Żegotki	11	47-39	84	KPL, NOW	
617	Żegotki	12	47-39	85	NOW	
618	Żegotki	13	47-39	86	WSR, NOW	
619	Żegotki	14	47-39	87	KPL, WSR, PSR	
620	Żegotki	15	47-39	88	WSR, PSR, NOW	
621	Żegotki	16	47-39	89	KCWR, KŁ-KPOM, WSR, NOW	
622	Żegotki	17	47-39	90	PSR	A

Źródło: Program opieki nad zabytkami Powiatu Mogileńskiego na lata 2023-2026 stanowiący załącznik nr 1 do uchwały nr LVIII/368/23 Rady Powiatu Mogileńskiego z dnia 29 września 2023 r., str. 90-101; stan na dzień 31.03.2022 r.

Wykaz użytych skrótów:

A – stanowisko archiwalne

AZP – archeologiczne Zdjęcie Polski

K - kultura

EK – epoka kamienia

PSCH – paleolit schyłkowy

MEZ – mezolit

NE – neolit

NESCH – neolit schyłkowy

KCW – kultura ceramiki wstęgowej

KCWR – kultura ceramiki wstęgowej rytej (neolit)

KCKK – kultura ceramiki kreskowo-klutej (neolit)

KL – kultura lendzielska

KPL – kultura pucharów lejkowatych (neolit)

Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Strzelno na lata 2024-2027

KAK – kultura amfor kulistych (neolit)

KCSZ – kultura ceramiki sznurowej (neolit)

EB – epoka brązu

WEB – wczesna epoka brązu

KI – kultura iwieńska

KT – kultura trzciniecka

KŁ – kultura łużycka

KŁ-KPOM – kultura łużycka-kultura pomorska

HA-LAT – okres halsztacki – okres lateński

KPOM – kultura pomorska

KP – kultura pomorska

HA-LA – okres halsztacki – okres lateński

LAT – okres lateński

KP – kultura przeworska

OR – okres rzymski

KW – kultura wielbarska

SR - średniowiecze

WSR – wczesne średniowiecze

PSR – późne średniowiecze

NOW – czasy nowożytne

? – znak zapytania oznaczający brak pewności co do datacji znaleziska

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania miejscowego na terenie gminy Strzelno..	
Tabela 2. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy Strzelno wpisanych do rejestru zabytków.....	
Tabela 3. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Strzelno	
Tabela 4. Zadania przyjęte przez gminę Strzelno	
Tabela 5. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu	
Rysunek 1. Położenie gminy Strzelno na tle województwa kujawsko-pomorskiego powiatu mogileńskiego.....	
Rysunek 2. Okolice dzisiejszej gminy Strzelno na mapie pruskiej z początku XIX w.....	
Rysunek 3. Herb Gminy Strzelno	
Rysunek 4. Formy ochrony przyrody w granicach gminy Strzelno.....	
Rysunek 5. Obszar historycznej zabudowy Strzelna.....	
Rysunek 6. Zbiorowa mogiła powstańców wielkopolskich, znajdująca się na cmentarzu parafialnym	
Rysunek 7. Przykład haftu kujawskiego	
Rysunek 8. Wzgórze klasztorne w Strzelnie	

Spis załączników

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych, niewpisanych do rejestru zabytku, ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Strzelno	
Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Strzelno	

UZASADNIENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024r. poz. 1465 i 1572) w zakresie zadań własnych Gmina realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wynika obowiązek sporządzania przez Gminę Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Program zawiera opis stanu rozpoznania zasobów dziedzictwa kulturowego, kierunki i formy działań, propozycję projektów rewitalizacji i rewaloryzacji obiektów zabytkowych i został opracowany w oparciu o gminną ewidencję zabytków. Sporządzany jest na okres 4 lat.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami przyjmuje Rada Miejska, w związku z uzyskaniem pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków z dnia 27.09.2024 r. nr WUOZ.DB.RDZ.5121.2.2024.HM.